

קפמ א מ"י פ"י
מלכות מנשא
קרבנות הלכה עו פו :

קצא ב מ"י פ"ח מ"ב
גולה הלכה י
סג ענין עט :

קצא ג מ"י פ"ח מ"ב
מלכות גולה
סג ענין עט :

קצא ד מ"י פ"ח מ"ב
מלכות גולה
סג ענין עט :

קצא ה מ"י פ"ח מ"ב
מלכות גולה
סג ענין עט :

קצא ו מ"י פ"ח מ"ב
מלכות גולה
סג ענין עט :

קצא ז מ"י פ"ח מ"ב
מלכות גולה
סג ענין עט :

קצא ח מ"י פ"ח מ"ב
מלכות גולה
סג ענין עט :

קצא ט מ"י פ"ח מ"ב
מלכות גולה
סג ענין עט :

קצא י מ"י פ"ח מ"ב
מלכות גולה
סג ענין עט :

קצא י"א מ"י פ"ח מ"ב
מלכות גולה
סג ענין עט :

קצא י"ב מ"י פ"ח מ"ב
מלכות גולה
סג ענין עט :

קצא י"ג מ"י פ"ח מ"ב
מלכות גולה
סג ענין עט :

קצא י"ד מ"י פ"ח מ"ב
מלכות גולה
סג ענין עט :

קצא י"ה מ"י פ"ח מ"ב
מלכות גולה
סג ענין עט :

קצא י"ו מ"י פ"ח מ"ב
מלכות גולה
סג ענין עט :

קצא י"ז מ"י פ"ח מ"ב
מלכות גולה
סג ענין עט :

קצא י"ח מ"י פ"ח מ"ב
מלכות גולה
סג ענין עט :

קצא י"ט מ"י פ"ח מ"ב
מלכות גולה
סג ענין עט :

קצא כ מ"י פ"ח מ"ב
מלכות גולה
סג ענין עט :

הגוזל עצים פרק תשיעי בבא קמא

או :למא כיון דלא חזי ליהוייבי לידעיה קאי . ויכול להביא
אש מיד ולהטפה לפני יחוייב להכפר אש"ס שהכסף נתון
לידעיה כדקייא בפירוקין נתן חזי הכסף ליהוייבי והאש לידעיה ולא :

למשמרת ידעיה מהו היכי דמי אילמא
דיהביה לידעיה במשמרת ידעיה הוא *אית
ביה לא צריכא דיהביה לידעיה במשמרתו

דיהוייבי מאי מו אמרין כיון דלאו משמרתו
הוא ולא כלום הוא או דלמא כיון דלא חזי
ליה מעיקרא לידעיה קאי חיקו בעי רבא

כהנים מהו שיחלקו גזל הגר כנגד גזל הגר
מי אמרין אשם קרייה רחמנא מה אשם
אין חולקין אשם כנגד אשם אף גזל (ה) אין

חולקין גזל הגר כנגד גזל הגר או דלמא
גזל הגר ממונא הוא הדר פשמה אשם קרייה
רחמנא רב אחא ברביה דרבא מתני לה בהדיא

אמר רבא כהנים אין חולקין גזל הגר כנגד
גזל הגר מ"ט אשם קרייה רחמנא : בעי רבא
כהנים כנגד גזל הגר יורישן הוא או מקבלי

מתנות הוא לכאוי נפקא מינה כגון [משבול
חמץ] שעובר עליו הפסח או אמרת יורישן
הוא היינו האי דירתי טורית ואי אמרת מקבלי

מתנות הוא מחנה קאמר רחמנא דנתיב
להו והוא לא קא יתיב להו מיד דעפרא
בעלמא הוא רב ועירא בעי הובי אפילו אם

תימצי לומר 'מקבלי מחנה הוא לא
איבעיא לן דההיא מחנה אמר רחמנא דנתיב
להו אלא כי קמבעיא לן כגון שנפלו לו

עשר בהמות כנגד הגר מתייבי לאפרושי
מינייהו מעשר או ילא יורישן הוא (ז) דאמר כר
תקנו בחפיסת הבית חייבין או דלמא מקבלי

מחנות הוא ותנן *הלוקח והגיתן לו במחנה
פטור ממעשר בהמה מאי ת"ש *עשירים
וארבע מתנות כהונה נחתו לאהרן ולבניו

וכולן נחתו בכלל ופרש וכלל וברית מלח
כל המקיימן כאילו מקיים כולל ופרש וכלל
עליהם כאילו עובר על כלל ופרש וכלל וברית מלח

ואילו הן עשר במקדש ור' בירושלים ועשר בגבולים *עשר
במקדש ור' באשם וראי ושם חלוי וזבחי שלמי צבור ולוח
שמן של מצורע

וכוחר העומר ושתי הלחם ולחם הפנים ושירי מנחות
וארבע בירושלים הבכורה והביכורים והמזרות
מן התורה ואיל נזיר ועורות קדשים לעשרה

ובגבולין תרומות והרומת מעשר וחלה וראשית
הגז והמתנות ודמיון הבן גבולין פטור חמור ושדה
איתוה וחרמים וגזל הגר וקא פרי מיתה

מתנה ש"מ *מקבלי מתנות הוי ש"מ : [אן] את
הכסף לאנשי משמר [וכו'] : אמר אביי ש"מ כסף
מכפר מחצה דאי לא מכפר הוה אבינא מהדר

לירושין מ"ט אדעתא דהבי לא יתב ליה אלא
מעחה חמאת שמחו בעליה תיפוק לחולין דאדעתא
דהבי לא אפרשה אמרי חמאת שמחו בעליה

הלכתא גמירי לה דלמיתה אולא אלא מעחה
אשם שמחו בעליו ליפוק לחולין דאדעתא דהבי
לא אפרשיה אשם נמי *הלכתא גמירי לה יכל

שבחמאת כחה באשם רועה אלא מעחה יבמה
שנפלה לפני מוכה שחין תיפוק בלא חליצה
דאדעתא דהבי לא קרישה עצמה החם אגן סהדי

דכונת (י) והקריב ממנו אחד מכל קרבן
תרומה לכהן הזרע וגו' : והמזרות מאיל נזיר . זרוע
בשלה ומלה ורקוק וזהו זרוע

בבא קמא

קפמ א מ"י פ"י

מסורת
הר"מ

מסורת
הר"מ

מסורת
הר"מ

מסורת
הר"מ

מסורת
הר"מ

מסורת
הר"מ

מסורת
הר"מ

מסורת
הר"מ

מסורת
הר"מ

מסורת
הר"מ

מסורת
הר"מ

מסורת
הר"מ

מסורת
הר"מ

מסורת
הר"מ

מסורת
הר"מ

מסורת
הר"מ

מסורת
הר"מ

מסורת
הר"מ

מסורת
הר"מ

מסורת
הר"מ

מסורת
הר"מ

הגהות הגר"א
מגניי עגול חמור
וכו' . וכו' : ענין
הגהות הגר"א
מגניי עגול חמור
וכו' . וכו' : ענין

ולכך נקט עולמית לגבי דידה דרבנן ויש תיקון אם עבר וגרש כדאיתא התם בתוס' 11 ובאשירי 12 ובמרדכי פ' המקבל 13 מן הירושלמי 14, דלמ"ד משום עובר וגרש שמוותר. וכן בפ' מי שאחזו (גיטין עא, ב) דייקי בכמה גוונים מדנקט עולמית ש"מ דדיוק גמור הוא. וה"ג קדמוניות הן ויש לרדק מדבריהם כמו מדברי התלמוד.

אך י"ל דהתם נמי לא דייק אלא משום דברישא גבי דידה לא נקט עולמית ובסיפא גבי דידה נקט עולמית. וכן משמע לשון רש"י פ' מי שאחזו 15. מ"מ ראייה יש מדנקט לישנא יתירתה אסורה עולמית. דאין לנו לחלק מלבנו ולומר דיש חילוק בין נישאת ללא נישאת אחרי דפ"ח נמי משמע הכי מדנקט תצא מן המקדש.

סימן רכג

שאלה: יבמה שנפלה לפני יבם אחד והיבם הוא נאום בקמנותו (ונטמא) [ונטמע] בין הנכרים ונתגדל בין הנכרים עד שנעשה גדול בשנים ואעפ"כ לא חזר לדת האמת. ובשעת נישואי אחיו לזאת היבמה היה עדיין קמן בין הנכרים, אבל בשעת מיתת אחיו נעשה כבר גדול וקוקה הוא לו או לאו.

תשובה: יראה דבתחילה צריכין לבאר דין היבמה שנפלה לפני יבם שנשתמד במזיד ועדיין הוא ברשעו בשעת מיתה וגם היה כן בשעת נישואין, או אם עומד ברשעו באחד מהם בשעת נישואין או בשעת מיתה ומאז נבאר שאילתנו.

בא"י כתב ז"ל: רב נחשון גאון זצ"ל וספר בשר על גבי גחלים 2 ותשובות רבות פסקו דיבם שהיה מומר בשעת קידושי אחיו ועדיין כשמת הוא עומד בשמדותו אינו זוקק את אשת אחיו לייבום ופטורה לשוק בלא חליצה, אפי' חזר לאחר מיתת אחיו לא משגחין ביה. ולפ"ח 3 אפילו היה יהודי בשעת נישואי אחיו אם היה מומר בשעת מיתת אחיו אינו לא חולץ ולא מייבם, עכ"ל. ובא"ז הגדול 4 כתב דברי הגאונים מאד באורך והלשון גם הראיות מגומגמים קצת. והנראה לי תורף הדברים אכתוב. מה שחלק מה דהוי מומר בשעת קידושי אחיו כתב הטעם על זה, דסברי הני גאונים דנישואין הראשונים הן מפילין וכיון דהוי יהודי בההוא שעתא חייל עליה זיקא ותו לא פקע כשמדותו. אבל כשהיה גם בשעת קידושי מומר אינה זוקק משום דהתורה אמרה כי ישבו אחים יחדו ומת אחד מהם יבמה יבא עליה מי קאמר יבמה אפילו מומר, והא כתיב דרכיה דרכי נועם. אלא מקיש ישיבת אחים להדדי ומה מת אחר ביהדות אף יבמה יבא עליה ביהדות. וכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש וקיימי רבנן ומתקני

מילתא דאתי בה לידי תקלה. וכ"ת לא יבא עליה ולא הפטר בלא חליצה כי היכי דאמרינן בהדיא בגמרא דאי הדר גר לסורו ישראל מומר קרינן ליה ואי קידש קידושי קידושין, אלמא כישראל חשבינן ליה, לא דמי, דהתם בידיים הוא דקעבד מומר מעשה ואיסור כרת הוא, אבל הכא ממילא הוא ואיסור לאו ואיכא למיחש לעיגון ע"כ תורף הדברים בדרך קצרה. וכתב שם דהך מילתא נשאל לבני ישיבה דמתא מחסיא והשיבו דכתיבנא דאינו זוקק אם היה מומר בשעת קידושין משום דנישואין הראשונים מפילים ולא האריכו בראיות יותר. אבל הגאונים שאחרינו 5 כתבו בתשובותיהם הנהו טעמא דכתיבנא לעיל וכתבו ג"כ שסמכו על הראשונים שהן כדי לסמוך עליהן כי מהם תצא תורה לכל ישראל. ומסיק א"ז הגדול דלפ"ח דפסק מיתה מפלת אפילו היה יהודי בשעת נישואין ואח"כ נשתמד והיה מומר בשעת מיתה פטורה מן החליצה.

וכתב עוד א"ז שנראה לו שאם היה מומר בשעת נישואין וחזר בתשובה קודם מיתת אחיו כיון שהיתה להם ישיבה אחת בשעת מיתה וקי"ל מיתה מפלת, הוי ליה כמו שנולד לאחר נישואין של אחיו וזוקק לייבום. ואפשר דרבי נחשון וספר בשר על גבי גחלים מודים ג"כ בכה"ג היכא דחזר בתשובה קודם מיתה, ע"כ. ומרדכי פ' החולץ 6 כתב דמצא בתשובת הגאונים 7 דיבמה שנפלה לפני המומר ואין כאן אחר פטורה מן החליצה ויבום ולא כתבו שום ראייה לדבריהם. מצאתי בשם רבי אברהם מרעגנשפור"ק 8 דיבמה שנפלה לפני יבם מומר דתימא הוא אי בעי אפילו חליצה דבמקום ערוה קיימי, משום דהנבעלת לנכרי קנאים פוגעין בה. וכתב רש"י בתשובה אחת 9 דאין לסמוך עלה ואע"פ שחטא ישראל הוא לכל דבר ודבר וקידושין קידושין גם לחלוץ גם לייבם. ומור"ם 10 הביא ראייה לדברי תשובת הגאונים

תפ"ב) ומכאן כד' רבינו, ועי' תשו' שם יעקב (סי' ל"ח) ועפ"ש (סק"ג) מש"כ בזה [ועי' תשו' רע"א סי' צ"ט וש"מ קמא ח"ג סי' מ"ז ועי' יצחק אבה"ע ח"ב סי' ע"ב]. 11. יבמות שם ד"ה יצחה. 12. פי"ד סי' ג'. 13. צ"ל פ' התקבל — גיטין ט"ו ת"א. 14. יבמות פי"ד ה"א. 15. שם ד"ה אי נמי.

סי' רכג: 1. או"ק אות י"ב (ווילנא עמ' 48) — ועי' תשו' ר"א מורחי (ח"ב סי' ל"ב ל"ג) ותשו' ש"מ המצויין להלן (הער' 33-29). 2. ע"ל סי' רי"ט הער' 21. 3. יבמות ל, ב. 4. ח"א סי' תר"ה. 5. עי' מב"ב ד"פ סי' תתרכ"ב. 6. יבמות סי' כ"ט והיא התשו' במב"ב ד"פ סי' תקס"ד. 7. תשו' גאון מורח ומערב סי' קפ"ב, ועי' בתשו' מהרלב"ח שבתשו' ר"א מורחי (סי' מ"ז) שהביא כו"כ תשו' גאונים בזה. 8. במרדכי שם, ועי' שלטה"ג שם והגמ"ר סי' ק"ח. 9. תשו' רש"י אלפנכ"ן סי' קע"ג [ועי' הפרדס סי' ש"ן] ומכאן גם במב"ב (ד"פ סי' תנ"ח) ובתשו' מימוני (נשים סי' כ"ט) ועמש"כ לעיל סי' רי"ט. 10. מב"ב ותשו' מימוני שם.

מהא דאמרינן פ' הגזול קמא (ב"ק קיא, א) מעתה יבמה שנפלה לפני מוכה שחין תיפוק בלא חליצה, ומשני משום טב למיתב טן דו אבל מומר דאנן סהדי דלא ניהא לה שיעבירנה על דת א"כ נפקא בלא חליצה מהאי טעמא. ושאלו למהר"ם¹¹ על יבמה שהיו לה שני יבמים האחד הגדול מומר ולא היה כאן הקטן יהודי שהלך למד"ה אם יוכל המומר לפוטרה והשיב דאזלינן הכא לתומרא והכא לתומרא ע"כ. הנה ביארנו דעת הגאונים אשר נמצאו לי דבריהם על ספר.

מעשה אבאר דעת הגדולים שהיו בימינו. אחד מהגדולים¹² השיב לחד מרבוותא¹³ וההעתק נשתלח לידי¹⁴, דהיה נראה לו לסמוך על דברי א"ז בשם גאונים קדמונים, והא דכתב רש"י וחולק על הגאונים רצה ליישב וחילק בדברי רש"י להשוות לדברי הגאון. וגם היה נראה לו דהא דמייתי רש"י ראייה מקידושו קדושין גם הגאונים מייתי לה ומתריצי לה כדמבואר לעיל, א"כ דבריהם עיקר. ועוד¹⁵ היה נראה לו כיון דא"ז דרגיל בכל מקום לאסוקי הילכתא כרש"י וכאן מוכיח מדבריו בספרו דסבירא לן הלכה למעשה כדכתבו הגאונים, א"כ בריר לו דדברי רש"י אינם עיקר כאן וגם הר"ר אברהם כתב דתימא הוא אי בעי חליצה כדלעיל. והא דכתב רמב"ם¹⁶ מי שיש לו אח מכל מקום בין הוא ממזר או עובד ע"ז זוקק את אשתו לייבום, תירץ א' מהגדולים דלעיל דמיירי שנעשה עובד לע"ז אחר נישואי אחיו וס"ל נישואין מפילים כדברי הגאונים¹⁷ ע"כ דבריו וטעמיו.

עוד מצאתי הועתק בשם גדול אחד¹⁸ שחולק בראיות רש"י, וכתב נהי דלענין קדושין כישאל הוא וכן לכל שאר דברים כה"ג דלאו תלוין באחזה, אבל ייבום דתלייה רחמנא באחזה ומומר לאו אחיו של ישראל הוא. והכי איתא בהדיא בסמ"ג בשם רא"ם במצות לתת צדקה¹⁹ דמהאי טעמא יכול להלוות למומר בריבית, דלאו אחיך מיקרי וכן אינו מצוה להחיותו דכתיב וחי אחיך עמך והאי לאו אחיך הוא. ורוצה לומר אותו גדול דה"ה לענין ייבום. ואחד מהגדולים השיב בתשובה²⁰ דלית לן לאסוקי אדעתא להקל מדברי רש"י, שהרי מהר"ם אע"פ שהביא ראייה לדברי הגאונים כתב דעבדינן הכא והכא לתומרא. ותו דהתוס' סוף פ' הגזול קמא²¹ כתב דהא דפריך התם תיפוק בלא חליצה, היינו דוקא כשנפלה מן האירוסין אבל מן הנישואין לא מהני טעמא דאדעתא דהכי לא קדשה, דמשום

חיבת נישואין וביאה גמרה ומקנה נפשה לגמרי בלא תנאי. ועל דברי רבי אברהם השיב דכל ימיו תמה על דבריו דמשויה לביאת נכרי כמו ערוה, דתוס' פ' קמא דיבמות²² כתבו בחד שינויא דמדאורייתא אינו ממזר אלא מדרבנן כיון דבצינעא ביאת היתר היא, וכ"ש אם היה האח בתחילה בשמדותו נאנס בקטנותו ובעודו בקטנותו בין האומות נתקדשה יבמתו לאחיו דודאי זקוקה היא אפי' לא"ז בשם הגאון, דהוי כמו נתקדשה בעודו יהודי ואח"כ נשתמד דכל מעשה קטן עד שיהא בן י"ג שנה ויום א' לא חשיב לה. וכהסגנון הזה השיב לי בתשובה²³, וכן נראה לי כדבריו דכיון דמסיק רש"י בתשובתו דליכא למיסמך כלל אדברי הגאון כראיתא בתשובת המיימוני²⁴, מי יוכל לתקן את אשר עוותו הרי מימיהם אנו שותין. וכן העתיק אחר מהגדולים²⁵ דבעל העיטור²⁶ פסק כרש"י, והר"ר ידידיה משפירא²⁷ עשה כן הלכה למעשה. ומש"כ אחד מהגדולים המתירים דלעיל²⁸ דא"ז רגיל בכל מקום לפסוק כרש"י, וכאן פסק דלאו כוותיה אלמא ברירא הוא ליה דאין דבריו כאן עיקר, אין נראה הוכחה כלל דרש"י כתב דבריו אילו בתשובה ולא בפירושו, ושמא הא"ז לא ידע מתשובה זו ואי שמע הוי הדר לפסוק כרש"י כמו שרגיל בכל מקום.

ומה שחלק המתיר דלעיל בדברי רש"י לא רציתי לבאר דמוכת מתשובת רש"י שבמיימוני²⁹ שאין חילוק לרש"י כלל דבכל ענין שהיה מומר בין בתחילה בין בסוף לעולם זקוקה היא לו. ותו נראה דקשה הוא מאד להבין דברי הגאונים שחלקו בין היכא דהוי מומר בשעת נישואין ובין דהוי יהודי באותה שעה, דהיינו טעמא משום דסבירא להו נישואין מפילים. אע"ג דאין משיבין את האריות כ"ש אנא יתוש קטן מ"מ תורה היא וללמוד אני צריך. וק"ל טובא חדא דרבא סבר פ"ק דיבמות (יג, א) מיתה מפלת דמשני מתניתין דפ"ק וד' אחין דתרווייהו סבידא מיתה מפלת וזו ואצ"ל זו ק"ג, וכדרבא ק"ל נגד רבי ירמיה דמשני תברא וכן פסק אשירי³⁰. ותו אפילו אי ק"ל נישואים מפילים מ"מ אין לחלק לפי סברת הגאונים דמשווי ליה למומר כערוה שהרי סוברים דפטורה מחליצה כמו מיבום, א"כ אפילו נשתמד אחר הנישואין תיתי ערוה ותפקיע זיקה, כמו הא דתנן בהדיא פ' ד' אחין (יבמות ל, א) ב' אחין נישואין ב' אחיות ואחד נשוי נכרית מת אחד מבעל אחיות וכנסה נשוי נכרית ומת ונפלו שתייהן לפני האח

11. מב"ב ד"פ ס"י תצ"א. 12. מהר"ר אהרן מקרימש — [במוריה שנה ה' גליון יא"ב]. 13. למהר"ד — [שם]. 14. כפי הנראה מההר"ל ע"י הער' 20. 15. ע"י היטב מהר"ל (ס"י ר"ה) והחדשות (ס"י ר"ז). 16. פ"א מיבום ה"ו. 17. ע"י היטב מ"מ שם ותשו' רדב"ז (ח"ד ס"י אלף קס"ד) מש"כ ע"ד רבינו. 18. נ"ל שהוא מהר"א כ"ץ במהר"ל (ס"י ע"ב) ואף כי תשובתו למהר"ל חסרה שם מ"מ ממה שהשיב לו מהר"ל נראה כן. 19. עשין קס"ב. 20. כלשון הזה הוא בתשו' מהר"ל החדשות ס"י ר"ז בתשו' לרבינו, אך מלשון רבינו נראה שתשו' זו לא כתב אליו שהרי אח"כ כתב רבינו וכלשון הזה כתב גם לי, אך אחרת ל"מ. 21. ב"ק קי, ב ד"ה אדעתא. 22. טז, ב ד"ה קסכר. 23. מהר"ל החדשות ס"י ר"ז, וע"ל הער' 20. 24. נשים ס"י כ"ט. 25. ל"מ. 26. מי גט חליצה (ד"ו עמ' ו, א). 27. ל"מ. 28. מהר"א כ"ץ הנ"ל [הער' 19] במהר"ל ס"י ע"ב. כן מנכת מתשו' מהר"ל אליו שם. 29. תשו' מימוני שם. והיא תשו' רש"י הנ"ל הער' 9. 30. יבמות פ"א ס"י ה'.

משום דגבי ייבום תלייא באחוה ולכך שאני מקדושין, והביא ראייה מדברי ר"א בסמ"ג דחילק הכי בין קידושין לגישין ובין ריבית וצדקה דכתיב בהו אחוה, ולכך ליתניא במומר, גראה דאין ראייה מזה לחלק הכי ג"כ לענין יבום, דהתם שפיר אית לחלק משום אחוה דכתיב גבי ריבית וצדקה לאו באחים גמורים איירי אלא כלומר, כל ישראל שהם אחים בתורה ובמצות. ותרע דאנו מוזהרים לענין ריבית וצדקה על הגר הבא משאר עממין כמו על ישראל הבא מזרע יעקב, וכיון דהכי הוא מומר שכפר בעיקר ויצא מן הכלל פורק ממנו אחוה זאת אין אנו מוזהרים לרחם עוד עליו ולהחיותו. אבל אחוה דכתיב גבי זיקה ויבום אינו ר"ל אחיו בתורה ומצות, אלא אחיו מעצמו וכשרו שנולדו מאיש אחד, ומומר נמי אעפ"י שנשתמד לא פסקה תולדותיו והלא הוא ואחיו המת נולדו מאיש אחד, דעשו נמי ישראל מומר היה כדאיתא פ"ק דקידושין (ית, א) ואעפ"י משתכח דהתורה קראתו אח ליעקב בכמה דוכתי, והיינו משוכ דבני איש אחד היו. ומה שכתב המדרכי בשם הרבי אברהם דמשום דקנאין פוגעין בו חשיב כערוה, צ"ל הטעם כיון דרשאי הקנאי ליטול את נפשו הוי כמו ערוה שחייבין עליו מיתת ב"ד ולכך פטרוהו מן החליצה ויבום, אתמהא א"כ יתא הוולד ממזר והא ק"ל אפי' מנקרי גמור הוולד כשר, אלמא לא מדמינן לה לעריות בכל דיניהם וה"ה לענין פטור יבום וחליצה. והני תלת מיילי וולד ממזר ופטורי חליצה ויבום וקדושין תופסים בהדדי כדמוכח במס' יבמות בכמה דוכתא.

ומהשתא נבאר תחילת שאילתינו, אם קרשה ונשאה בעוד שהיה אחיו עדיין בקוטנו בין האומות ואח"כ בשעת מיתתו נתגדל כבר ולא חזר, לדברי הגאונים רב נחשון וחביריו ודאי זקוקה היא לו, דכיון דסבירא להו דנישואין הראשונים מפילים זה היה קטן בשעת נישואין ואנוס גמור הוא והרי הוא ישראל ממש לכל דבריו, ואע"פ שלאח"כ עמד ברשעו אפילו בגדלותו מ"מ הוי כמו שנשתמד אחר הקידושין דזקוקה היא לדברי הגאונים הללו כדלעיל. אך לפר"ח דסבר מיתה מפלת היתה פטורה כדמבואר, וכבר כתיבנא דאפילו דהיכא דהוא מומר גמור בשעת קידושין ומיתה אין להקל מדברי רש"י ומהר"ם לפוטרו מחליצה, וכ"ש בכה"ג. ויש נוהגים להתנות בכה"ג בשעת קידושין שלא תיזקק ליבם אם תפול לפניו³⁴. וצ"ע בדבר דבמדרכי פ' הפועלים³⁵ מייתי ירושלמי³⁶ דהמתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל, כמו אם מתי לא תיזקק ליבום. אמנם בתלמוד רידן לא משמע הכי מדפריך פ' הגוזל (ב"ק קי, ב) אלא מעתה יבמה שנפלה למוכה שחין תיפוק בלא חליצה דאדעתא דהכי לא קדשה נפשה וכו',

השלישי כשם שאחות אשה פטורה כך צרתה פטורה. הא קמן דאע"פ שהנכרית היתה נשואה כבר יחידית קודם שכנסה בעל אשת אחיו ונישואין דנכרית היו מפילים אותה, דהא לרבי ירמיה תנא דד' אחין סבר נישואים מפילים אפ"ה כי אחיא ערוה לגביה מפיקע לה זיקתה, והיינו טעמא דלא אמרין נישואין מפילים אלא לענין זה שאם היתה שעה אחת צרת ערוה בשעת מיתה. ונראה הטעם כיון דבלא"ה כל יבמה איכא עלה איסור אשת אח אלא דרחמנא שרי, וכי איכא עלה שעה אחת פטור מכח ערוה שוב אין לה להתיר, להכי מהני טעמא [הואילן] ואינה ראויה שעה אחת בשעת נפילה והרי היא כאשת אח שיש לה בנים, אבל הכא לא מהני דנישואים מפילים להזיקה בשביל כך דשוב לא תפטר דאין מזיקים אותה בטעם כל דהו הואיל ובלאו הכי רכיב עלה איסור אשת אח. והכי איתא בתוס' פ' ד' אחין³¹ דהא דנישואין מפילים אפילו למאן דאית ליה אינם מפילים לגמרי כמו מיתה מפלת. וא"כ לגבי מומר נמי אם מחשבינן זיקתה לכלום מדאורייתא לפטור יבמתו אפילו מן החליצה, והיינו כמו פטור ערוה אפילו נשתמד אחר נישואין ידחה טעם דנישואין מפילין. ואע"ג דבא"ז הגדול מדברי הגאון כתב טעמא דהא דקידושין דמומר הוי קידושין היינו טעמא משום דהנביא הכריז על ישראל והעולה על רוחכם היה לא תהיה אשר אתם אומרים נהיה כגוים וגו'³², לכך קידושיו קידושין וכן זוקק את אשת אחיו אם נשתמד אחר קידושין מהאי טעמא.

ונראה לבאר דעת הגאונים כיון דק"ל נישואין מפילים אם היה יהודי בשעת נישואין הייל עליו הזיקה, והתורה לא נתנה לו כח לפרוק עול מעליו שכבר נתחייב בו, אבל אי הוי מיתה מפלת א"כ כשנשתמד עדיין לא נתחייב בה. וצריך לומר כדלעיל משום דע"י מעשה הן באין דומה ככא לפרוק עול, אם לא יועילו קידושין שלו כמו של נכרי הרי עושה את עצמו בידים כנכרי. וכל אילו הטעמים קצת זרים הם לקבלם ולסמוך עליהם לקולא נגד דעת רש"י דמימיו אנו שוחים, ונגד דעת מהר"ם דבתראי הוי וידע דעת כולם³³ ואזל הכא והכא לחומרא. וגם מה שסלקו הגאונים משום דבקדושין איכא צד כרת וביבום ליכא אלא לאו, ק"ל מהא דפריך פ"ב דיבמות (ק"ט, א) מכדי האי דאורייתא והאי דאורייתא מה לי לאו ומה לי כרת.

אמנם בכל זה איננו אינני בא להפליג דברי הגאונים אשר מהן יצא הוראה לכל ישראל, אלא לבנות על יסוד רש"י ומהר"ם ויתר גאונים שהזכרתי לעיל. ומה שהפליג הגדול שהבאתי לעיל את דברי רש"י

31. יבמות ל, א ד"ה ונמסרה. 32. יחזקל כ, לב. 33. לשון מהר"ל שם. 34. כ"ש (ס"י קנ"ו סק"ג) ועי' תשו' שמן רקה (ח"ב סי' נ"ג) ועי' היטב נוב"י (קמא אבהע"ז סי' ג') ושו"מ (קמא ח"א סי' קצ"ה וח"ג סי' ה') ותת"ס (אבהע"ז ח"א סי' צ"ג וח"ב סי' ענ"ד, פכ הור"מ סי' ט"ו). 35. ב"מ סי' שס"ט. 36. ב"מ פ"ז ה"ז.

בדעתו לחול הזיקה שתתייבם מחמת חיבת הנישואין כמו שמחלקים התוספות³⁸, דדווקא מן האירוסין אמרינן דאדעתא דהכי לא נתקדשה ולא מן הנישואין. והאידינא רגילין לעשות קידושין ונישואין יחד בשעת חופה, וכיון דבהיא שעתא מתנה אנישואין נמי מתנה³⁹. ועיינ פ' המגרש בגמ' (גיטין פד, א) ובתוס' פ' אע"פ⁴⁰ דהתם מפרש כמה חלוקים במתנה על מה שכתב בתורה⁴¹.

ומיניה מייתי מור"ם ראייה לדברי הגאונים כדלעיל. ואין לחלק משום דהתם הוי אנן סהדי ולא צריכה להתנות, אבל המתנה בפירוש לעקור דבר מן התורה לעולם לא מהני תנאו, דבתשובה במיימונ³⁷ נמי איתא הא דמייתי מור"ם מדברי הגאונים מפ' הגזול, ומסיים התם דהוי כמו שהתנה בפירוש שלא תזקק לו, משמע דתנאי בפירוש מהני לגמרי. מ"מ גילוי דעת הוא דאין

סימן רכד

מעוברת היא וקא פגע באיסור אשת אח, אלא תחלוץ מ"מ ומטיק משום דכל העולה לייבום עולה לחליצה וכל שאינו עולה לייבום אינו עולה לחליצה.

אמנם כי דייקי בה שפיר אין נראה לדמות גזון זה לפסק דר"ת וגם אין לגזור שמא מעוברת היא, דהא דפסק ר"ת דיבמה אסורה להנשא תוך ג' חדשים ממיתת היבם, התם היבם לגבי יבמתו חשיב לה כבעלה לגבי אחר מן השוק, דהא רמיא קמיה בזיקה ויכול ליבמה בעל כורחה ודמי לנשואה לאחר מיתת בעלה דזיקה ככנוסה דמיא. אבל ליגזור מיבם זה ליבם אחר ולשווייה כנוסה ביבם זה לגבי אחיו שהוא יבם כמותו לא שייך כלל למימר הכי, דמאי חזית שהיא כנוסה של זה אדרבה נימא דהיא כנוסה של זה, ואפי' אם היה זה שמת גדול אחין מ"מ אינו אלא למצוה, דהא אם קדם קטן ובה עליה קנאה לכל דבר. ולהכי לא דמי כלל לנשואה לאחר מיתת בעלה שהיא אסורה לינשא לעלמא, וליכא למיגזר בה כמו בארוסה דארוסה נמי דאסורה להנשא לעלמא משום דעומדת היתה לביאת הארוס טפי מלעלמא ושייך למגזר בה אטו נשואה⁴.

שאלה: לאה היתה זקוקה לכ' יבמין ראובן ושמעון ומת ראובן, צריכה להמתין ג' חדשים ממיתת ראובן קודם שתחלוץ לשמעון או לאו.

תשובה: יראה לפום ריהטא היה נראה דצריכה להמתין, אבל כי דייקנן שפיר יראה דלא צריכה כלל¹. בפ' החולץ (יבמות מא, ב) ת"ר יבמה שחלצו לה אחים תוך שלשה חדשים צריכה להמתין ג' חדשים פ"י ממיתת הבעל, חלצה לה לאחר ג' חדשים ממיתת הבעל אינה צריכה להמתין כלום. וכתבו התוס'² בשם ר"ת דדווקא שחלצו לה דהחליצה מוכחת שלא בא עליה כדאמרינן גבי ממאנת שהמיון מוכחא שהיא קטנה, אבל מת היבם לאחר ג' חדשים צריכה להמתין ג' חדשים ממיתת היבם דיותר קרובה היבמה לביאה מארוסה דגזרינן בה אטו נשואה. ואע"ג דאמרינן יבמתו נזירה ממנו אשתו לא נזירה ממנו, היינו לענין למוקמי אנפשיה אבל לענין שמא ישא אחותה כו' איכא למימר יבמתו קרובה לביאה טפי. ואיתא התם בגילוינ' עולה וז"ל אבל לענין לגזור אטו נשואה איכא למיגזר בשומרת יבם טפי דקרובה לביאה, עכ"ל.

וא"ת נהי נמי דלא דמי לנשואה כמו שביארנו, מ"מ נימא דלגזור משום היא גופא דכיון דכתב ר"ת שהיא קרובה לביאה טפי מארוסה ניתוסף שמא מעוברת היא מן היבם האחד, ואם תתייבם מן השני יש כאן חשש תרי איסורי חדא דפוגע באיסור אשת אח כיון דבא עליה ראשון קנאה לאשה ופטרה מן הייבום, ועוד דאי מעוברת היא לא מצינו למידע של מי הזרע אם תתייבם בתוך ג' חדשים ונמצא אח נושא אחותו ושאר חששות דמפרש תלמודא התם. וי"ל דלא חיסק אדעתיה דסבר ר"ת דחיישינן בה משום לתא דידה, דא"כ אמאי מזכיר דגזרו בה כמו בארוסה אטו נשואה הא איכא למיגזר בה משום היא גופה, ולשון התוס' שכתבו לענין שמא ישא אחותה איכא למיגזר בה אל יטען, דהא פירשו הגיליון בהדיא דר"ל דלענין לגזור אטו

והשתא היה נראה לפום ריהטא דלאו דווקא מת היבם ואין שם אלא הוא דצריכה להמתין ג' חדשים להנשא לשוק, אלא אפי' היו שם ב' יבמין ומת האחד כנ"ד לא שרינן להו להתייבם תוך ג' חדשים ממיתת היבם האחד, כיון דקרובה היא לביאה כדפסק ר"ת, א"כ איכא למיחש שמא מעוברת היא מן היבם שמת ואסורה להתייבם לזה. א"נ אפי' לא חיישינן שמא מעוברת היא מן היבם שמת, מ"מ גזרו בה אטו נשואה לבעלה כדגזרינן בארוסה אטו נשואה אע"ג דלא חיישינן בה דילמא מעוברת היא. וכיון דאסורה היא להתייבם אסורה לחלוץ דהכי תנן פ' החולץ (יבמות מא, א) היבמה לא תתייבם ולא תחלוץ עד שיהיו לה ג' חדשים, ופריך תלמודא בשלמא לא תתייבם שמא

37. שם. 38. כ"ק ק"ב ד"ה אדעתא. 39. עיי' חשו"י נוב"י (קמא אבהע"ז סי' ג') כביאור ד' רבינו בזה דבכה"ג ל"ש אדעתא דהכי וכו'. ועיי' היטב חשו"י שו"מ (קמא ח"א סי' קצ"ו) ודו"ק. 40. כתובות נו, א ד"ה הרי. 41. ובעיקר הענין בחשו"י זו עיי' במהרי"י (סי' נ"ד) ומהרי"ק (שורש פ"ה) ומהר"ם מינץ (סי' ק"ה) ומהר"י מינץ (סי' י"ב) בארוכה, ועיי' במקורות שצינתי לעיל סי' ר"ט.
סי' רכד: 1. ושנו"ע (סי' קס"ד ט"א). 2. מב, א ד"ה לאחר. 3. שם מא, א. 4. עיי' היטב וגר"א שם (סק"ד) [ועיי' חשו"י עין יצחק אבהע"ז

9

אגב

לכתוב לך מה שאמרתי ליישב קושיה החוספת בגיטין דף מ"ה ד"ה והא דתניא למה לא משני משום הכי נהבו כותי יגנו דתניא כר' שמעון בן גמליאל דבעי כתיבה לשמה וסמך כותי מדעתא דנפשיה עבד עי"ש. ולי נראה דאם אמרינן דכותי כותב שלא לשמה למה קתני יגנו הא מותר להשתמש בחול כמו דפסקין ביו"ד סי' רע"ו גבי סם שלא נכתב בקדושה דמותר לקלפו או לקרוע ואין לריד לגנו, הלא על כרחך מייירי בנר שחזר לכופו או דסבר גבי ספר תורה שהתחיל לשמה הוא ודו"ק. ועיין בספרי יריעות שלמה סימן ב' ס"ק ב' ע"ש הארבעה בסוגיא הנזכר לעיל וימלא מרגוש:

למכתו והזכירו אותו בצוהרה כפלה שלא ישא חשה כי סכנה היא לשיניהם יחד בשגם הרופאים אמרו כל חבריו וכל גופו מתק רגל ועד ראש אין בו מתוס וגלחוסים בהצלי ארס ואף אם ימלאו לו הרופא לפי טעה שורש פורה ראש ולענה לא יסור ממנו והלרעת דבוקה זו:

ועתה

האשה העלובה במר נפשה בזה צבדי שיפטרנה בגט פטורין כדת משה וישראל לכן תסובב השאלה אם מותר ומלוה לכפות אותו לגנשה כהיה דתנין בסוף פירק המדיר:

קודם

כל דבר נראה אם הוא קדושי ונשואי ודאי אף שלא ידעה שהוא מדוכה בחולי הרפתי בשאר ראייתו כו"מ כ"י הרריך ללמד בגומל דידן אינה לריכה גט מדאורייתא. ולבדי לא כן ידמה ידעתי דעת נוטה ודעת חורה שהיא כשאר אשה איש והבא עליה במתק לכן מוכרח אני קלה להאריך בזה, שורש הדברים של מעלתו כ"י כיון שאין לך מוס גדול מזה ודעת הב"ה במומי אשה סי' ל"ט שעיף ה' בקדשה סתם דלריכה רק גט מדרבנן ופוסק כר"ה והוסיף מר דאף להרמב"ם וטור דפסקו כרבא דהוי ספק דאורייתא היינו בשאר מומין אבל במומין שפוסין עליו להוליא וכו"ל מטעם דאין הדעת סובלתן בודאי לא נהרעה. וא"כ אין לריך גט רק מדרבנן. ואח"כ הוסיף מר ומסופק דדמי לאיילנות דנמה פוסקים פסקו דאין לריכה אפילו מדרביהס דהוי נשואי טעות אלו הם שורש דברי רוס מעלתו כ"י:

אמי"ש בברכה משולשת ה' יוכחו ללמוד וללמד מהוך שלום ועונג ונחה בעתירת רבך הדורש שלומך כל הימים

הק' שלמה זלמן אוללמאן.

סימן ה

ב"ה מאקא אור ליום ד' כ"ב טבת תר"ג לפ"ק.

שלומים אלף לשר האלף ה"ה ירירי הרב הגאון המפורסם סיני ועוקר הריש נ"י עה"י כבוד מו"ה צבי הירש אפפענדיהם נ"י אב"ד דק"ק טעמעשוואר יע"א.

74

הוד נעימות ימינו הגעני לנכון שבוע העבר ע"י הנגיד ר' טיבל היים פוליצער נ"י טפה ושמתתי בהקשבה שלומי הטוב. ועל דבר מקרה אשר אירע בקהלתו ונפשו בשאלתו לחזה דעתי בזה ולמטי שיבא מכשורא שבוע העבר הייתי מרוד במרדוה שוגיה ולהשיב לשיאלי דבר השובה למאראמאראש אכן שבוע זה עיינתי בדבריו בעיני נמרץ לכן עתה באתי.

תשובה

שורש השאלה והמעשה נערה אחת מנודינה מוערי"ן בזה לטעמטשוואר. אחר זה נתקשרה בקשר שידוכין עם נער אחר בטעמטשוואר אשר לא ידעה מה טיבו ולא חיתר הנער לברך על גמר נישואין וישראלה לו. אולם לא חרבו הימים וסנזחה נהפכה לחבל. מוחמילה אמר כי נהלה בחולי קדחת חבל בזמן לא כביר נחגלה קלומי כי הוא מנוזה בחולי רפתי ונכה ישנה היא וכמעט חלה חצי בשרו וכמעט הימים נפל למשכב אשר גם ערן סוכב עליו ונחגלה ע"י רופאים מונחים וגלחוסים שכבר קודם נישואין מוכה בחולה רפתי היה ונלאו למולא מור

ורמזה אני מחד לו יהיה כדברי מעלתו שמומי אשה ומומי איש שוין ומה דפסולין בנשים פוסלים באגסים הא אין פסקין דאפי' בקדשה על הנאי שאין בה מומין ונכסה סתם אפי' הכי לריכה גט מנדאורייתא מטעם דאין אדם עוסק בעילתו בעילת זמח ומחל להנאי ולשיטת רש"י והוס' הוי קדושי ודאי וליך גט ודאי אך להרי"ף ורמב"ם והנזכר בסו"ל פסקו דהוי ספק קדושין וקדושין אחרים גם כן הופסים מטעם דהוי רק ספק דלמח' הנאי קח סניך חבל על כל פנים הוי ספק קדושין מנדאורייתא וכו"ל בקדשה סתם ונכסה סתם. והב"ה דרולה לכסוק כר"ה היינו בקדושין גרידח חבל בקדשה ובעל בודאי לריך גט מנדאורייתא. ולדעה ב"ש בקדשה סתם ונכסה סתם הוי קדושי ודאי דכן משמע מטור דנקט הכי שני דינים קדשה על הנאי ונכסה סתם וקדשה סתם גרידח בלא נשואין בהדי דלריכה גט מוספק מטעם בפירוש בקדשה סתם ונכסה סתם הוי נשואי ודאי דלא שייך להנאי קח סניך. חבל הר"ן באמת פסק בפירוש דאפילו בקדשה סתם ונכסה סתם הוי ספק קדושין חבל וזה פשיטא דהוי ספק דאורייתא דלא גרע נקדשה על הנאי ונכסה סתם. וזה פשוט:

בני ישראל

דהיינו הלוקה מנהיג את הספרים בקדושתיהו משא"כ ודי צ"ח הנכסה דאם מנר בית הנכסה שרי למשתמש חפשו

הר"ע ל שמה באמן אולמן צ"ת

שאלות

דיעות שלמה

וחשובות

ב

ד' מראות נגעים אבל שחין רע גם כן בכלל. על כל פנים משמע דהיינו ד' מראות נגעים גם כן לריבה גט מדלוריי' כמו בשאר מומין וכן בנכפה דמבואר בש"ס בנכפה שקבוע זמן הוי מומין שבסתר וחלף בלא כחובה ונכפה שאין זמן קבוע הוי מומין שבגלוי ואפי' כחובה לריבה דלמורין משהמנה שמוע והתפיים כמבואר ברמב"ם בפ"ה מהל' חישוק וברמב"ם סי' ל"ט ונכפה כתב הרמ"ם דהוי סכנה לשמוע ומהל' טעמא פסק הרמ"ם דהוי מן הוי מומין שבוטין להוליא וב"ש בסי' ק"ד סי"ק ט' פסק דלפי' תנאי לא מהני מטעם דהוי סכנה וכמו דהוי סכנה לדידה ל"ט דהוי סכנה לדידה ואפי' הכי לריבה גט בגומר מדלוריי'תא ובליה קובעה זמן אפי' כחובה לריך למוחב לה ולא אמריין דלן סהדי דודאי לא נחרלה. חויין בפירוש דכל מומין שוין ובקדשה סתם ונכפה סתם לריך גט מדלוריי'תא לב"י בודאי ולהר"ן מספק. ואם סתם אחר שודע מן המום הוי קדושי ודאי כדכתב חלקה מחוקק בפשיטות סי' ל"ט ולא יוכלין לדמוע לחיילוגיה דהא אפילו תוס' ופוסקים דפסקו בחיילוגיה דלמורין דהוי נשואי טעות היינו בודאי חיילוגיה כיון שאין לה רפואה אבל לא בספק חיילוגיה ומכל שכן בשאר מומין דיש להם גם כן רפואה מן הפנים כמובן:

אשה בכל דהו יחול לה א). ולא תימא דהתם משום הכי לא הוי נשואי טעות ולמורין בכל דהו יחול לה משום דהוי רק ספק אללה אם ימוח בעלה ותהי' זקוקה ליבם דלס' למה לריך הגמרא להרין ולהביא דך נומרא דטב למוחב טן דו וכו' ועוד דהא פסקי קמחי' (ואובח) בתרומה הדשן סי' רכ"ג) מנח דך גמרא דלס' נפלה לפני' יבם נומר לעבודת כוכבים למריין שפיר לדעתה דהכי לא קדשה כיון דלא שייך למוחב טן דו לריבה יכולה לשב טמו כלל וחויין בפירוש דעיקר מטעם דליחתחא בכל דהו יחול לה אף כמובנה שחין ושאר מומין דטב למוחב וכו'. והא דלא פריך הגמרא אלא מטעם דליחתחא שנתקדשה כמובנה שחין ימוח לדעתה דהכי לא קדשה ולפי' גם כן ליחתחא בכל דהו י"ל היינו טעמא דך גמרא לא דמי לכסף משמר דס' הלוי בדעת מוח' לבד אבל הכל הלוי בדעת מקדש גם כן כדכתבו חוספות ס' והיינו דלא הוי נשואי טעות כיון דמעשי' מוכיחים על זה דנתקדשה לזה מסתמא בכל דהו יחול לה ובהו ידע הגמרא דלא הוי קדושי טעות כיון דמעשים מוכיחים על זה שנתקדשה לזה למורין בודאי בכל דהו יחול לה. אבל ביבם מוכה שחין דלן המעשים מוכיחים על זה וגם אין הלוי בדעת מקדש דהא לבטל לא ליכפת ליה בזה אם לרובה בתנאי זה (וחיירי מן האירוסין כדכתבו תוס' ס'ט) ושפיר פריך ימוח לדעתה דהכי לא קדשה ומשני בכל זאת דלמורין אן סהדי דניחא לה והיינו בפירוש"י ס' מניח ייחא לה להקדש להראשון שהוא שלם וכו' למורין דלן סהדי דניחא לה לכסף זה מטעם בכל דהו יחול לה וזה ברור ופשוט:

יעוד רחיה מומתיתין דסוף פרק המדיר אלו שמוין להוליא מוכה שחין ובעל טוליסום וכו' בין שהיה עד שלא נשאה ובין שהוא משגאה. והרמ"ה והר"ן

כל זה דברנו במומי אשה אבל במומי איש הוי בחמת נשואי ודאי בחין ספק כלל כי לא מולאו בש"ס ופוסקים ראשונים דמומין פוסלין בחמשים שיהיו קדושי נשואי טעות וליחתחא בכל דהו יחול לה וכדליחתחא בפירוש בב"ק דף ק"י ע"ב דפריך ס' אלא מטעם אשה שנפלה לפני יבם מוכה שחין ימוח לדעתה דהכי לא קדשה ומשני ליחתחא בכל דהו יחול לה דטב למוחב טן דו מלמיהב וכו'. חויין בפירוש אף כמובנה שחין למורין

בני ישראל

דמור"ם הוי מפרש דברי הגמרא מינה יחול לה בכל דהו ייירי חמוכה שחין דלס' להראשון חיירי הכי יבול ג"כ להיות שניחא לה להקדש לראשון על ספק זה שאם ימות בלא בנים תזקק למומר עובד כוכבים ותחטגן. וכן משמע מלשון מור"ם שמופרש ח"ל טב למוחב טן דו פירוש יחול לה בבעל כל דהו עכ"ל, ולפי זה למור"ם דלמורין גם על המוכה שחין שאשה יחול לה אף בזה אם כן לא שייך קדושי טעות גבי אשה משום מומין דבעל:

ועיין בהגהות מרדכי פרק החולץ דהקשה על מור"ם דהא תוס' מפרשי בב"ק ק"י ע"ב ד"ה לדעתיה דדוקא נפלה מן האירוסין חיירי דאי מן הנשואין ודאי מקדשה נפשה כדי שחאה נשואה לבעלה דמשום אחר מייחא בעלה לא מסתקא חנפשה מלהיות נשואה וכו' וח"כ מנאי רחיה הביא משם מור"ם על אשה שנפלה לפני יבם נומר לעבודת כוכבים. ובחמת תימוח שנתרומח הדשן לא הביא זאת ולא הרגיש בזה. וקשה על דברי חוספות הל"ל דהכי יכול להיות גם בנפלה מן הנשואין ועל תנאי זה שאם ימוח הבעל בלא בנים ותזקק למוכה שחין לא יהיה הקדושין קדושין ושפיר הוי נשואה לבעלה על תנאי זה. (ועיין בשו"ת מקובלת בשם הרמ"ם שמופרש שנפלה מן האירוסין

א הפשנו בפוסקים ראשונים וחרומים לדעת חס' למורין קדושי טעות משום מומין דבעל גבי אשה או לא ולא מולאו מי שידבר מזה בפירוש ונראה לנו לומר שדבר זה תלוי בשני אשלי רבדרי רש"י ומור"ם ז"ל. שהנה ס' בב"ק ק"י אלא מטעם יבמה שנפלה לפני מוכה שחין תיפק בלא תלילה דלדעתיה דהכי לא קדשה טמאה, התם אן סהדי דמינה יחול לה בכל דהו כריש לקיש דלמור ריש לקיש טב למוחב טב דו מלמיהב ארמולא ומפרש רש"י דמינה יחול לה להקדש לראשון שהוא שלם על ספק זה שאם ימוח תזקק לחיו. הכי ראינו שדוקא להקדש לראשון שהוא שלם יחול לה אבל לפני שהוא מוכה שחין לא למורין כן והוי קדושי טעות:

ב ועיין במור"ם שהביא המרדכי בפרק החולץ שהיה מביא רחיה לדברי הגאונים שפסקו שאשה שנפלה לפני יבם נומר לעבודת כוכבים פטורה מהחלילה ומן היבום מהך גמרא דניחא לה בכל דהו דטב למוחב וכו' וח"כ דוקא גבי מוכה שחין שייך זאת אבל גבי מומר לעבודת כוכבים דליכא למימר הכי דלן סהדי דלא יחול לה להתייבס לו כי יעבדינה על דת לבוא עליה בגווחו וכו' וח"כ נפקא בלא חלילה ע"כ. וע"כ לריכין אנו לומר

מפרשים שהיה עד שלא נשאה ולא ידעה האשה להם ידעה האשה אין כופין דהוי כהנאי ואי אמרה דהוי נשואי טעמה מאי כופין שייך בזה ב). ועוד דהו"ל וכל הפוסקים מפרשים דאף כחובה אינה לה ואי גיטא לא בעיא מאיזן היתה לה כחובה. ועוד ראייה מוכרחת דסימפון לא שייך בליש מגמרא דכחובות דף נ"ג ע"ב ומסיק שם משום הכי בה ישראל ארוסה אינה אוכלת בתרומה מטעם דשמואל יומלא סימפון ופריך אי הכי נכנסה לחופה ולא נבעלה נמי ומשני מבדק בדיק לה והדר מטייל ולמטנה ראשונה היא בהגיע זמן בדיקה הו"ל ואי אמרה דסימפון שייך בליש למה אוכלת בתרומה ניהוש דלמא חמלא סימפון בליש שהיה לו ריח הפה או ריח החוטם וכדומה ויהיה קדושין בטלן ולא מליני שהיא בדקה לארוס כמובן ועל כרחק מוכח בפירוש דהוי קדושי ודאי מדרורייתא וסימפון לא שייך בליש דליתתא בכל דהו טיחא לה ומוכח מזה דהוי קדושי ודאי בלי שום ספק:

והנה בנכסה בחזקה בחולה וגמולת בעולה דפסקין דלחן לה כלום דהוי נוקח טעמה וכן פסקין בש"ע סי' ס"ח אבל בודלי גיטא צעי מדלורייתא ולא מליני כלל דיהי' ספק קדושין. ובחדושי הגלוח שלי הבחתי ראייה ברורה לזה דלא כל כן למה בה ישראל ששאלה לבקן אוכלת בתרומה למטנה ראשונה בהגיע זמן ולא נשאה ולמטנה אחרונה בנכסה לחופה ולא נבעלה מטעם מבדק בדיק לה והדר מטייל נישוש דלמא חמלא בעולה ויהיה נוקח טעמה וקדושי טעמה. וכל התקנה שחקנו תכנים בחולה נשאלת ליום הרביעי מטעם דלמא ימלא פתח פתוח וע"כ דזה שביה כדכחבו חוס' דזמנת בלא התראה שביה וא"כ למה אוכלת בתרומה וע"כ דלא הוי קדושי טעמה ואשמו היל:

ואמת הפני יהושע בסוגיא דהוי בה מומין (כחובות דף ע"ה) מאריך בזה כמה פעמים ומיישב איזה קושיא דלמאן דלמור נכסה בחזקה בחולה וגמולת בעולה דהוי נוקח טעמה דליכא חזקה פניה אבל באמת לא כל הוא והדין פשוט דלריכה גט מדלורייתא וכן משמע בפירוש בשולחן ערוך אה"ע סי' ס"ו דאף דכנסה בחזקה בחולה על כל פנים סימפון לא הוי ולא הוי מום וכמו מייבזי לאוין בלא הכיר בה דפסקין גם כן דלחן לה כחובה דהוי נוקח טעמה אבל בודלי גיטא צעי כיון דלא התנה בפירוש ומוס גם כן לא הוי וכן מבואר בפירוש בשולחן ערוך אה"ע סי' קט"ו דמייבזי לאוין הוי קדושין וכמו שהבאנו לעיל. וכן העלה הגודע ביהודה בתשובה הנ"ל:

ומה שנתקשה הגודע ביהודה בתשובה שם בשלשן הרמב"ם וכתב בריש פרק כ"ד מנהלות חישות גבי מייבזי לאוין או שניות שנטא בזה הלשון וכשופין חותם ומפרישין ביניהם ולמה לא חבב וכשופין להוליא כמו דכחב בהלכה ה' שם. משמע דבהפסדה לחוד סג'. אבל לדעתה לא קשה מידי דמונת הרמב"ם דהא דקתני

ועוד ראייה מוכרחת משלחן ערוך אה"ע סי' מ"ד טע"ד וז"ל. סרים שקידש בין סרים חמה בין סרים אדם נוקדשה וכן חילוניות שנתקדשה הרי זה נוקדשה ויש אומרים חילוניות ודאי אינה נוקדשה עכ"ל. ועל כרחק איירי כל הסעף בלא הכירו זה את זה דבהכירו כולי עלמא סברי דבחילוניות הוי קדושין ואפי' הכי אינם מחולקין הני ים אומרים אלא בחילוניות ולא ברישא בסרים שקידש דהוי קדושין וסרים חמה אין לו שום רפואה כמו חילוניות ואפי' הכי הוי קדושין והיינו מהאי טעמה דליתתא בכל דהו ניהא לה וליכא סימפון בליש וכן מליני בזה"ע סי' קי"ד בליש שאין לו גבורת חגשים דהיא נלמנה וכופין אותה לגרש הזין על כל פנים דלריכה גט, אמנם מש"ע אה"ע סי' מ"ד הג"ל מבואר בפירוש דהוי קדושי דלורייתא כמו שצאנו:

והנה בישראל מומר לעבודת כוכבים ולא ידעה בזה יש פוסקים קמאי דרואים לדד דהוי קדושי טעמה מטעם דלא שייך טב לניהב טון דו. אך הגודע ביהודה מההודעה תיגאל אה"ע סי' פ' מהציר מחד מטעם שמוא חזר בתשובה באותו שעה. אך לא ידעתי דהא מבואר ברא"ש בתשובה והובא בטור סי' קי"ד וכן בש"ע שם דבורה ומוכחז למלכות כופין להוליא מטעם דלא יכול לשבח בחירו וה"ה נמי בישראל מומר לעבודת כוכבים אף אם חזר בתשובה על כל פנים בורה הוי ואינו יכול לשבח במוקם אחד דהוי סגנה נפשות. ולריך לומר נהי דכופין להוליא אפי' שייך טב לניהב טון דו ויכול לשבח עמו בזהלים חדש כלן וחדש כלן אם חזר בתשובה. ומה שרצה בזה שמואל לומר בסי' קי"ד ס"ק ב' בשארי מומין אף שאין כופין להוליא היינו בגולדו דוקא אחר כך אבל

בני ישראל

דמינה ניהא לה להתקדש לראשון (כמ"ש רש"י) על ספק זה. ודוקא לראשון אבל למוכה שחין לא. והא בזה לא מחורז שיהי יש לה בעל על הנאי זה ולמה לא נאמר שאם נפלה לפני יבס מוכה שחין שיבעלו הקדושין למפרע, וז"ע ל:

ב) חפשינו בחרין ולא מלאנו. והר"ן מפרש דרישא דמתניתין איירי בגולדו המומין לאחר מלאן ולא

האירוסין איירי מטעם אחר שזמן האירוסין אין הבעל מושב על ידה מה שאין כן מן הגשואין ודאי לא היה הבעל שומע לה לנשות בעלותיו בעילות זנות עיי"ש וגם עיין בשו"ת רד"ך בית ט' שפסק לדינא שהבעל אינו מושב אף מן הגשואין שמה שאירע אחר מיתתו לא איכפת ליה וגם בעלותיו לא בעילות זנות הוי עיי"ש וזה נגד הר"ש הג"ל) וגם קשה להבין תירוץ הגמרא דלחן סהדי

אין מויליאן מן הבעל פירות שאלו צבריתתא עם היינו פירות שאלו כל זמן שהיתה עמו והיינו דנקט וכשכופין אותו ומפרישין ביניהם אין מויליאן מן הבעל פירות שאלו משעת הפרשה ואילך אין לו פירות אף אם לא יתן לה גט זמן מרובה דעיקר קנס שקנסו הכמים היינו כל זמן שהיתה עמו והיינו דנקט וכשכופין אותו ומפרישין ביניהם אין מויליאן מן הבעל פירות שאלו להורות דלאחר הפרשה אין לו פירות ודו"ק:

אולם גוף דין הבית שמואל הג"ל דבשאר מומין בלא ידעה גם כן כופין אותו ליתן גט זהו בחלומה גם כן דין חדש ולא מיליני כלל בפוסקים ודליתו ספר בית מאיר גם כן חמה עליו בזה ולא יהירא ליה כלל:

ובגוף קשייה בית שמואל עם למ"ד היו אבל מלודו כופין, והיו אין כופין מטעם סברה וקבלה ח"כ מאי חילוק איכא בין רשא לסיפא בין מומים גדולים וקטנים ובין מומין שכופין להוליא צממ"ל בלא ידעה ומלודו אף בשאר מומין כופין, ובידעה אף ברית הפה אין כופין לשעת הרמ"א. נראה לי דבר נכון הדנה מבוחר ברמב"ם הלכות אישות ובש"ע סי' קט"ו אם היה זה מומין ובעל ושהה זה אין לו טענה דודאי ידע ומחל ואפי' עדים לא מהני ולדעה הכ"מ שם חפ"י בלא שיהי ג"כ סגיא לפ"ז בהיו בו מומין שכופין להוליא ובעלה מומת ושהה נימא ג"כ לכאורה דשוב אין כופין להוליא דידעה ומחלה דהא בשעת צעילה נודע לה כל זמא חלם בחלומה הטור והר"ן והרמ"ה לא כהכו רק דוקא אם ידעה קודם שנשאת בזה אמרין סברה וקבלה דאם לא כן למה נשאת לו אבל אם ידעה לאחר נישואין אף אם שהה עמו לא מהני דבזה אמרין יכולה למימר חמינא שיכולה חמי לקבל אבל כעמ לא יכולה לקבל והכמים מודים לר"מ בזה והוה ברור לדעת דאף הכמים מודים בזה דיכולה למימר בכ"ג סבורה שיכולה לקבל:

דרמ"ה מודה בלם ידעה לאחר נישואין ושהתה שכופין להוליא דלא מהני ידעה ומחלה ודו"ק היטב:

סוף דבר הכל משמע סימפון בלם לא מלמא ואף בגמולא בו מומין מהני שכופין להוליא אבל מ"מ היו נשאו ודאי והבא עליה בליסור אשה חיש:

ועתה מדבר בעובדא דידן אם כופין ברשות סר המדינה להוליא בשוטים. הגה הלום ראיית דבר זה כבר נפתח בגדולים ה"ה השו"ב מהר"י נ. לב ותשובת הרמ"א ותשובת מהר"י מטראני בחלק ח"ט שאלה י"ד שהאר"י עם בחולי הארפתי אם כופין ברשות סר המדינה להוליא והעלה הלכה למעשה שמוחר ומנוה לנפוח אותו בשוטים ברשות סר המדינה והגה עם הדין הגאון מהר"י בלשאלן להחמיר ואבוא ואליע דבריהם בקלרה דמהר"י בלשאלן כהנא עם בשם מהר"י נן לב כיון דהרמב"ם בפי' המשניות כהנא על מוכה שחין שהוא מלודו ושהה לא ידענו מה הוא מלודו לכן בעי הכי חרי סימנים כמו מלודו שסרחון גדול ומאוס, וגם שהשמיש קשה לו בודאי ע"פ רופאים מוממים. אבל מהר"י מטראני האריך בזה ובחולי הארפתי דלא בעי הכי חרי סימנים ואף אם ליכא סרחון גדול רק כיון שסרחו צעירי בני אדם לדבק עמו וירלו מומתו לנשת אליו כמו מלודו זהו מקרי סרחון ומכ"כ דאשה יכולה למימר אשה לולדות קיימא ויראה מלשמש מחמת סכנה וכההוא דירושלמי על ריח הפה כייפיין ומכ"כ על חיי נפש. וה"ה גמיי בחולי הארפתי היו סכנה ולא גרע מנכסה דפסק בתשובות הרמ"א (כלל מ"ב) דכופין להוליא מטעם סכנה, וסימון שני שהשמיש קשה לו אין לריך רק אם היא מורגה או ההנה בחנתי עמה חזי בעיני השמיש מומקה, כה"ל השו"ב מהר"י מטראני ע"ש שהאר"י בדברים ישרים ונעמיים דכרבו (ספר מהר"י אבן לב ותשובת הרמ"א אינם החת יד):

ובאמת לריך להבין על משנה למה אמרו הכמים חין מן מוכה שחין שהשמיש מומקה היפק לזה דהא שורש מוכה שחין הוא בחלומה מלודו או כדומה ואם כן איכא סכנה וכמו שכתב הרמב"ם בפירושו בהלכות רולח ושמיירה הגפס בפי"ב דרוק של מוכה שחין ומלודו גם כן היו סכנה ומכל שכן להיות ציחד ולשמש עמו ואם כן פשיטא דאפי' אם היא מורגה כופין מטעם סכנה דידה ואם הוא אינו חס על הסכנה רידיה שהשמיש מומקה ודאי הוא שאלו נחוש על חיי נפש דידה ומדום על מהר"י מטראני שלא העיר בזה:

אולם לדעתו ברור אף דאיכא חשס סכנה מ"מ כיון שאינו ברור כמו שמוציא בגמרא סוף פ' הנוגיר (כתובות דף ע"ו ע"ב) דכמה אמוראי לא יחבו בויקה דבעלי רחון ולא הלכו באוהליהן וריב"ל מוכרך בהו ושוסק בחורה מוין דלא סכנה ודלית היא וכיון דאינו ברור שפיר שבקיין אם היא מורגה וע"ז נלמד שומר פחלים

אך זה תינח בהני מומין שכופין להוליא אבל בשאר מומין אף למחל דחמיר היו דוקא מ"מ סברה וקבלה אף בלא ידעה קודם נישואין רק שידעה אח"כ ובעלה ושהתה אין כופין דכל טעם דבשאר מומין גם כן כופין צמלודו או היו ולא ידעה אף דיכולה לסבול מ"מ היא מקפדת ואינה מוהלת אבל אם שהתה ומחלה ואינה מקפדת זה בודאי אין כופין כמו בהיו זה מומין דלא עדיף אשה מאיש, והיינו דנקט סתם אין כופין מטעם סברה וקבלה הלא יש כמה וכמה מומין שבסחר דלא ידעה והאריך קאמר סתם במתניהו אין כופין אך זה הדבר אשר דברט דכיון דהיו קודם נשואין ח"כ בשעת צעילה ודאי נודע לה כדעת הרמב"ם הג"ל זה סברה וקבלה והו אין כופין אבל בהני שטופין שכל סברה הרמ"א כיון דידעה קודם נישואין היו כמו שהתנה עמה אבל אם ידעה אחר נישואין אף בבעל ושהתה זה לא מהני ויכולה למימר סבורה הייתי שאוכל לקבל ומיזשב קשייה הב"ש היטב. וברור לדינא

בני ישראל

ואם הדין דבלא ידעה האשה מהמומין הקדושין קיימין יוכל להיות הרישא בני האי מוגא. ואם כן

אלרבה מהר"ן משמע דבזה הקדושין בטלין ולא שייך בזה כופין להוליא:

ואו

לע"ד

THE NATIONAL JEWISH LIBRARY

ה' ואין מוחין בידם ומהני אפי' תנאי אבל השמוע ממקחו זהו מקרו הכמוס היוחו מאוכן באין מלייל ולהכי מוששין ולא מהני תנאי :

אך זה לריד עיין אללי מה שכתב הביה שמואל בסו' קג"ד ס"ק ט' דהביא דעת הר"ם דנכפה הוי סכנה והטלה דלא מהני תנאי ולפי באורנו ליתא דהא באמת אינה סכנה ברורה בשלמא בלא תנאי ספיר מהני אם היא איני מרואה מטעם שכתב הר"ם דאם על ריח' הפה אנו ר' לשין מ"כ"ש על חיי נפש והיא יראה לנפשה אבל תנאי למה לא מהני דהא הויין במטורע אמרו דוקא מפני שהשמש מומקחו ולא מטעם סכנה דידה. ו"ט א) :

אולם זה ברור שכלא תנאי והיא אינה מרואה בודאי כופין בשוטים צרשתי ער המדינה ולא לריד לטעם השמיש מומקחו וכאשר כתב מהר"י טראני אך באשר מהר"י באסאן כתב בפשיטות בעובדא דידיה דנוונה שהין כפי תרתי אמרתי חתקרה בזה וצפרט כאשר הביא מהר"י מטרלתי לשון הר"ם גס כן מושמע דסובר דכפי תרתי לכן לריד עיין חולי יש מקום לדברי הגאונים הללו ועיינתי ומלאתי טעם הגון בהקדם לבאר מה דליחא בגמרא דף ט"ו ע"ב אמר ר' נתנן נכפה כנומין שבסחר דמי והני מילי דקביע' להו זמן אבל לא קבוע כנומין שבגלוי דמי וקשה לכאורה טובא דליחא בב"מ דף פ' ט"א דאם קנה עבד או שפחה והוא נכפה הרי זה מוס והמקח בטל וכן פסק הרמב"ם פ"ק ט"ו הל' י"ג מהל' מוכרה ושם נזכר סתם נכפיה משמע אף בלא קביע זמן ועוד הא הרמב"ם נותן טעם דהוי מקח טעות משום בטול מלכתו ובקבוע זמן לינוים ימימה ליכא בטול מלכתו וע"כ איירי בלא קבוע זמן והוי מוס שבגלוי וימאח ראה וסבר וקבל כמו בכל מוס שבגלוי דאמרינן מהאי טעמא סימפון בעבדים ליכא ולכאורה לריד שיון :

ועיינתי ברמב"ם פ"ק כ"ה מהל' חישות הל' ב' נקט סתם ונכפה בקבוע זמן הוי כנומין שבסחר ולא נקט מפורש הך דינא דנכפה בלא קביע זמן הוי מומין שבגלוי. לכן ריתתי לומר דהרמב"ם סובר דהא דאמרינן בגמרא בלא קבוע זמן הוי כנומין שבגלוי ל"ד כנומין שבגלוי דמימא אף ראה ונכפיים רק לעיני זה הוי מומין שבגלוי דאם לא ידעינן אס טולד לאחר אירוסין או קודם אירוסין אז דינו כנומין שבגלוי דהנה בכחובות דף

כ"ה מחרץ על ליסטים מוויין הגהו קלא חיה להו ופירש רש"י סבר וקיבל והקצו חוס' וימוש דילמא נכפיה היא שוטה היא וצנה הוי מקח בטל ולכן משמש ר"ת הגהו קלא חיה להו ולא שכיני וכן נכפה וכדכתבו חוס' במסכת בבא מליעא וכן מפרש הרמב"ם ועיין בראב"ד בפ"ק ט"ו מהלכות מוכרה וכוונת חוספות למושם הכי אוכלת בתרומה דאם ליתא דיהיה ספופן נכפה או שוטה או ליסטים מוויין הגהו קלא חיה להו אבל לעולם אס באמת הוא שוטה או נכפה או ליסטים מוויין ולוקח טען שלא ידע נאמן. לפי זה הלא באשה ג"כ ממש האי דינא בלא קבוע זמן קלא חיה להו ואס כן ט"כ טולדו לאחר שנחארכו דאם קודם אירוסין קלא חיה להו ולעיני זה דינו כנומין שבגלוי. אבל אם יש עדים שקודם שנחארכו היחה נכפה והוא טוען שלא ידע בוודאי נאמן כמו שלוקח נאמן אם לא ידע ולהכי נקט הרמב"ם סתם ונכפה שקבוע זמן הוי כנומין שבסחר לכל הדברים דלמאן לומר שלא ידע וגם יכול לטעון דלמאן קודם אירוסין היו זה אבל בלא קבוע זמן לא הוי כנומין שבסחר שיהא יכול לטעון שמתא קודם אירוסין היה אדרבה אמרינן אס ליתא קלא חיה להו אבל לעולם לא הוי כנומין שבגלוי דמימא ראה ומכפיים בזה שפיר נאמן דאם הביא עדים שקודם שנחארכו היחה נכפיה שפיר נאמן שלא ידע ולא ראה ודו"ק :

אולם באמת מה שהרמ"א בסו' ל"ט פוסק בפירוש דבלא קבוע זמן הוי לכל הדברים כנומין שבגלוי דמימא ראה ונכפיים קשה טובא למה בעבד ושפחה מקח טעות חולם באמת לדעת רש"י בכחובות וקדושין דף הג"ל דהוי קלא חיה להו וסבר וקיבל ע"כ הא דקחתי סם בבבא מליעא בעבד נכפה הוי מקח טעות לריד לומר כפירוש רביו חליהו שהוצא בחוס' כחובות דאם מיירי שעדיין לא נתן הלווקח משום ויכול לומר שלא הקר עדיין אף דחיה להו קלא חיון שלא נתן עוד מעות אבל הא דאובל בתרומה היינו סבבר נהן מעות וצנה שפיר אמרינן דמסתמא חקר ודרש אחרי קלא וסבר וקבל. כן תוכן דברי רביו חליהו וניתחא גס כן קושיתו הג"ל דהנה כיון דקידש אותה מסתמא חקר וקלא חיה להו וראה ונכפיים ושפיר אמרינן דהוי כנומין שבגלוי ד) :

והנה הרמב"ם בפ"ק ט"ו מהלכות מוכרה הג"ל נבי סופון בעבד ושפחה מונה גס כן דאם נמלאת

בני ישראל

(ע"ש ברש"י סוף פ"ק המדיר דף ע"ז ע"ב ד"ה הוהו מוצבו בעלי ראהו) וא"כ יכול להיות אס היא גס כן מוכה שהין ואס כן הוי אמיתא דאין כופין להאילא לדרידה שוב ליכא סכנה ומשום הכי שפיר חנן במשנה סכנה דידיה משום שמוקחו לאשמיטין דלפי' כבי האי נוונה נמי כופין להאילא :

(ד) עדיין קשה כיון דכתבו חוס' בב"מ דף פ' ע"א ד"ה שפחה זו שוטה היא דניכפיה קלא חיה להו ולא חילקו בין קבוע זמן ללא קבוע זמן א"כ באשה נמי ימאח דאף בקבוע זמן קלא חיה להו והוי כמו מומין שבגלוי ולמה חילק ר"ב בין קבוע ללא קבוע ומה חילק יש בין שפחה

(ג) לעי' לא קשה מידי דהרי לא מלינו בגמרא סוף המדיר דמוכה שהין לא הוי סכנה ודלית אלא שריב"ל מיכרך בהו ועסיק בחורה ופירש"י נדבק אלס בשעה שפוסק בחורה ומשיבין אללו ומובטח הוא שתגן החורה עליו ולא יזקק עכ"ל וא"כ אין אנו מבינים מה שכתב אל"ו ראהי מזה שלא סכנה ודלית הוי דהא מוכחן ליכא להוכיח כן דלדרידה סכנה היא ורק החורה חנן עליו :

ועל קושיה אל"ו הג"ל דלמה חנן בגשטה משום שמוקחו חפוק ליה משום סכנה דידה אפשר לתרץ דהנה הסכנה היא לדרידה משום שיכול לבזא אותו חולי גס עליה

לירך לומר דאף דקלא חיה להו בכל זמנא נאמן לומר
שלא ראה ולא ידע וה"ה נמי הכא באשה נאמנה לומר
שלא ידעה ואדרבה בזה אכן סהדי נגד קלא דבורלי לא
ידעה דמה"ט חכמה טלמה לכמה ואין שום בר נש סובלחן :

אבל

זה לדעתו ברור וכנון לדינא בבטל נכפה אף
דפסק הרמ"א בסו' ק"ד כי"ח דהיינו הרמ"א
בחוברה דכופין להוליא היינו דוקא בכמה דקבוצ זמן
או שטולד אחר נישואין אבל אם היה בו עד שלא נשאה
ולא קבוצ זמן דמבואר בפירוש בגמרא דהוי כמומין
שבגלוי ורמ"א בעלמו פסק לעיל בסו' ל"ט דהוי לכל
הדברים כמומין שבגלוי דאמרינן נמי דהיא סברה וקבלה
והוי כהנהגה עמה ומשעם חשש סכנה מהאי חנאי כמו
שבארנו לעיל ולא ככ"ט ומעשים בכל יום שמשאית נכפה
וליה סכנה לידה ולדידיה :

השתא

שבארנו כל זה הדרת למאי דקמן . הנה
בעובדא בישא הואת הדין פשוט לדעתו
שכופין להוליא בשוטים ברשות ער המדינה הדרת דפסקין
כמה"י מטרתי דסגיא בחדל בסרחון ומיחוס וליכא סרחון
ומיחוס גדול מזה דלין שום דעת סובלחן באשר נכב
רו"מ כ"ו שעדן הוא מלך שהין פורח ועורקיו יחד מלאים
אחרי השורף ואף אם אמר יאמרו הרופאים כי לאחריית
הימים ימלאו מוצר למכתו והעלה ארוכה ליה על זה חין
אנו דנין אם הוי מוס קבוצ לעולם או לא וכאשר נכב
גם כן בפירוש מהר"י מטרתי דהא במתיחתין לא הזכירו
מוכה שהין או מזורע קבוצ לעולם והיא נאמנה שלא
ידעה קודם נישואין כאשר בארנו ולאחר הנשואין אף אם
נבעלה לו ושהתה עמו בארנו לעיל דאף בריה הפה לכ"ע
יכולה למינור סבורה הייתי שאובל לקבל ומהאי טעמא
נכב הרמ"ה וטור דוקא בלא ידעה קודם נישואין וצפרט
בעובדא זמנא שבאה היא מנודינה משהדין ממקום רחוק ולא
איחד הנער בשואין נראה בעליל בפירוש שלא ידעה
מקודם כלום ועוד דהא הרופאים הזהירו אותה באזהרה
גדולה שלא ישא אשה שסכנה היא לו והיינו משמיש
ממקחו ולשון ממקחו אינו שידוע דוקא שפלו ממנו
אברים רק מלשון ימק בשרו שמק בשרו לפיכך ויחוס

מזרעת או מוכה שהין דגם כן מקח בטל (ואמנה בצרייתא
שם כב"מ לא נזכרה רק שוטה וניכפית) וקשה ב"כ קושית
הגמרא אמאי אובל עבד בתרומה ולירך לומר ב"כ הוי
קלא חיה להו וכדכחב באמנה הרב"ד שם דלפי זה מילד
לנו דכל מזרע ומוכה שהין קלא חיה להו ולפי זה לשיטת
חוס' ולרבינו אליהו הג"ה הוי ממש כמומין שבגלוי ואמרינן
ראה ונהפייס ד). וה"כ קשה טובא אמאי כופין להוליא
אם היה עד שלא נישאו דהא כבר הבאנו לעיל דטור
פסק כרמ"א דחס ידעה ק"י נישואין דהוי כהנהגה והכא
במוכה שהין ומזרע בודאי ידעה דקלא חיה להו ככ"ל.
וע"כ לירך לומר נשואים הוי כופין להוליא במוכה שהין
מזרע אם היה עד שלא נשאה דהאי ב"כ לא מהני
שטעם של חכמים משום דהשמיש ממקחו ולפי זה נכונים
דברי הגאונים הג"ל רמזכה שהין מזרע בעי הני תרתי סימנים
סרחון ומיחוס וגם השמיש ממוקחו בסרחון ומיחוס אחד
לא מהני דאמרינן דכל מזרע ומוכה שהין ידעה וסברא
וקבלה כיון דקלא חיה להו ומשעם סכנה ב"כ לא מהני
בידעה וקבלה כמו שבארנו לעיל דהא חזין דרצק אמרו
משעם השמיש ממקחו ולא משעם חשש סכנה וע"כ
משעם שבארנו לעיל שמשעם חשש סכנה שבקינן להו
ולא מחיין ועל זה קאמר שומר פתאים ה' וגו' ודבס
רחמינו . וכן פסק הרמב"ם בפרק כ"ה מהלכות אישות
באשה שטולה ביה שהין אם רלה לקיים יקיים ואם ראה
להוליא יוליא ועל כל פנים חזין דהא רואה לקיים יקיים
וחזין משעם חשש סכנה לשמש לא מחיין בידיה
ושבקינן להו . וטעמא הרה למלא מקום לדברי הגאונים
הג"ל דבמוכה שהין ומזרע בעינן הני תרתי סימנים
וגדולים דברי חכמים ו"ל ות"ה שאמר דבר הלכה אין מוזין
אותו וצפרט הני גאונים הרמ"מ מהרי"ב ומהר"י באשחן
חוב עלינו ליישב דבריהם ובע"ה מלאנו מקום לדבריהם
הקדושים ודו"ק היטב :

אולם

לדינא ולמעשה מי יבוא אחרי הנגלך הוא הגאון
מהר"י מראשי שהעלה הלכה למעשה דסגי'
בחדל בסרחון ומיחוס דלא גרע מריה הפה ולדינא יפה
פסק כיון דאין פסקין כהרמב"ם דלא כרבינו אליהו
דאף בנתן הוקח מעות אפילו הכי הוי מקח טעות וע"כ

בני ישראל

כן גם בשפחה בין קבוצ ללא קבוצ כמו דמחלק רב
מתמן גבי אשה יש לומר דדוקא גבי אשה אמרינן דהיא
נזכרה ביום זמנה מללאה בין הבריות כמו שפירש רש"י
בכהובות אבל גבי עבד או שפחה ליכא לומר הכי
כיון דעבד למלאה קיימא אין ביה להזכר כל כך :

שפחה לאשה לענין זה . ועוד קשה כיון דמפרש ר"ה
דנכפה קלא חיה לה למה אמרינן דהוי מקח טעות וה"כ
על חוס' נמי קשה קושית אח"י הג"ל שהקשה על הרמב"ם
דכיון דקלא חיה להו למי ימקח בטל :

(ה) מצאנו נחוב בסוף גלין העתקת תשובה זמנא כהנב
מור זקנו הגאון המהרז זללה"ה חלה הדברים
בזה"ל : ילא לנו מכל הג"ל דבארנו דמוכה שהין ומזרע
קלא חיה להו דמה"ט סמפון בעבדים ליכא ואובל בתרומה
מיד לפי זה באשה מזרעת דמבואר ברמ"א סו' ק"ו
דהוי מוס אם ליכא עדים אם היה קודם אינדין או
אחר אינדין הלין דנכחפה שדהו אחר אינדין דאם
איחד קודם אינדין קלא חיה להו ולא היתה מחקדתת
לו ולירך לתת לה כתובה וזה כנון וצבור לדינא וכאשר
נכתב

ואפשר לומר דהוקח יש בין מוס שבגלוי לנכפה דבמוס
כיון דכל רואיה יכירוה כי מוס יש ביה אם כן
הוי ליה לאשגוהי על זה ואם לא השגיח איברו דאפסיד
חנפשיה אבל ניכפית אף דקלא חיה לה הא יכול להיות
שהוא לא שמע מהקול ומאי הוי ליה למיעבד ושפיר
נחבו חוס' דניכפית קלא חיה לה ואפילו הכי אם הוא לא
שמע מהקול הנקח בטל . וזהו רק בעבד ושפחה אבל
בנשא אשה אינו כי הושהא אשה לירך לאשגוהי גם על
זה ובדולי צודק ושאל ושמע מזה ומאל ולכן גבי אשה
כיון דקלא חיה לה הוי כמומין שבגלוי . והא דלא מתלקינן

כחו מן השמים וכאשר בואו כל זאת מהר"י טראני ורופאים מומחים נלמדים לומר שהוא מזרע ותשמש קשה לו כמבואר בפשיטות בהשובת מהר"י ט:

אך בכל זאת אם יסוים לדבר על לב הבעל בדברים רכים וברצוי כסף שיחן מנלוטו הטוב גט פטורין מה טוב אבל אם רולה סך מרובה אשר אי אפשר לתת חטו תרקבא דדימי * היהב ליה הדין יקוב את ההר ולהורות כדון משנהיו אלו שפסין בשוטים ברשות המורה וה' הטוב יסיר מהרה כל מהלה ונגע מבני עמו ויהיה שלום ולחמה ומהבה עולם בימינו וזכה לראות במהרה בגין לין והיא הפחרתנו הכ"ד יידו הטרוד

הק' שלמה זלמן אוללמאן

סימן ט

נדרשתי לאשר שאלוני על הליכות אדם בהפלגה בעגלה ההולכת ע"י דאמפף בשבת וזה השוברי בע"ה.

תשובה

תמן תנין (שבת דף י"ט ע"ה) אין מפליגין בספינה פחות משלשה ימים קודם שבת. חזין דבשבת ודאי חסור להפליג ונחלקו הראשונים בטעמא דהך מלחא דחסור ההליכה בספינה בשבת. והנה שיטה ר"י בחוס' פירק מ"י שהוליוהו (עירובין דף מ"ג ד"ה הלכה) דטעמא משום דהוי כנו שט ולפ"י בהלך ג' ימים קודם השבת דמוחר קשה להבין הטעם למה בחמת מותר ולמה אין שייך גזירה שט ומשמע בפוסקים דכיון דכבר יושב בספינה הוי כמו שיושב בביתו עיין ביה יוסף (סו' רמ"ח) ואפשר דסבר בזה כסדרת הר"ם דהיכא דהולך ג' ימים קמי שבתא חף אי לריך לחלל את השבת אין כחן חיסורא וסובר כן במלחא דרבנן:

שימת

ר"ח דטעמא הוא נמוס חיסור תחומין דמיירי

בספינה ההולכת ברקק למטה מעשרה דיש כחן חיסור תחומין ועל זה הקשה הר"י ח"ב חף שלשה ימים קודם גם כן יהא חסור דהר"י לא סבר כשיטת רז"ה הג"ל א). והרשב"א במוסבת שבת הקשה אמאי לא פריך הס"ס ג"כ על הליכתי דיש תחומין למעלה מ"י מהך בריתא דאי לין תחומין אמאי אינו רשאי לילך בשבת ולקי במהלכת ברקק ולכן המליח הר"י ח"ב בחמת דטעמא משום שונג שבת ובהר"ס היכא דלא שייך שונג שבת בחמת מותר לילך:

אבל זה לא נחבאר היטב דהיכא דלא שייך חיסור שונג שבת דמותר לילך את מותר דוקא בלמעלה מ"י או ח"י למטה מ"י דהלא בחמת קשה נהי דלין כחן חיסורא דשונג שבת חיסורא דתחומין ליהיך אולא ובחמת דעה ביה יוסף דלמטה מ"י חסור לילך ח"י בהר"ס דלא שייך שונג שבת מפאת תחומין וכן מביא מפורש בשם תשובת הרמב"ם וכן פסק המחבר בסו' רמ"ח סעיף ב' דלמטה מ"י חסור:

אבל אין קן דעת מהר"ק בחשובה סו' מ"ו והקשה על שיטה זו קושיא עמומה כעין קושיא הרשב"א הג"ל לפשוט הש"ס הליכתי דלמעלה מ"י ח"יכא דלין תחומין למעלה מעשרה דאי יש תחומין את קן חף קודם ג' ימים יהא חסור להלך מטעם חיסור תחומין והוא בחמת קושיא חזקה. ומתוך זה רולה מהר"ק לחדש דהר"י סבר כשיטת רשב"ס דלין כלל חיסור תחומין בהלך בספינה ואפילו להתחיל בשבת רשאי לישב על הספינה ולהלך חוץ לתחום דספינה מניילא אולא דדוקא לילך ברגליו חסור ב). וכן לילך בקרון את לין כחן חיסורא דמשתמש בבטלי מיים או שמת יתחור זמורה דהיינו בגונג רכותי מוילך הקרון גם כן אין כחן חיסורא דתחומין דמניילא קא אולא (ועיין בחשובה ריב"ש סו' ק"ח שכתב לו חכם השולח דאל יאל איש ממוקמו דוקא בהלך ברגליו אבל לא על ידי ספינה והשיב לו הריב"ש דברך דברי הרמב"ן וזכיר לומר לעג"ד דברי הרשב"ס). ומעתה לכאורה הליכה קרון ע"י דאמפף דלין כחן משתמש בבטלי מיים וגם ל"ש שמת יתחור זמורה דהולך מטעמו וגם אפשר ששאל דילך למטה לא שייך לין כחן חיסור תחומין לשיטה מהר"ק שרי כיון

בני ישראל

הצנתי על גליון השולחן ערוך שלי. עכ"ל ח"א"ז ס:

יכול לפטור עצמו מהלול שבת בלי סכנה וכו' בודאי גם הר"י נודה דמותר, כגון להפריש עם שירא של ישמעאלים למדברות גדולות שאינו יכול להשאר במדבר לבדו מפני סכנה וזריך לחלל את השבת בתחומין בודאי מותר כשיטת רז"ה וכן להפליג בספינה במקום שלא יכול לעזוב הספינה קודם השבת בודאי מותר חף דליכא חילול שבת דאורייתא. אבל הר"י מפרש הברייתא שלא במקום סכנה כגון את הספינה באה ליעיר קודם השבת והוא יכול להשאר שם צעיר שבוה בודאי לרז"ה חסור שהרי לין כחן סכנה ולדידיה חפילו הכי מותר שהרי לין כחן בעול שונג שבת את כבר יושב על הספינה זה ג' ימים. ולכן הקשה שפיר על ר"ח שאם חיסור תחומין יש כחן חרי יהא חסור גם קודם ג' ימים במקום שאין סכנה. ודו"ק:

(ב) עיין בחרי"ק. ולפ"י לא משמע כן מלשון שרי"י סובר כרשב"ס דמותר להתחיל בשבת ואין כחן חף

16

אם מטעם ירושה ונחלה לטעמייהו קיימי, דכופר יורש מה"מ, אם מטעם הקמה שם אינו ברור שלא יקום שם לאחיו כדברי הפרדס, הן אחר שמטעם על טעמן דגאוני קדמאי דס"ל דיבס מומר אינו זוקק לעולם משום שאינו יורש וכמו שהבין הטור, שוב אף על גב דרבותיו הראשונים פליגי ע"ז, מ"מ בשעת הדחק, יש מקום לסמוך ע"ז הגאוניס ז"ל והרי אין עליהם קושיא מפורשת ח"ו, וכמ"ש הרא"ש סנהדרין (פ"ד) בשם הראב"ד דקושיא מפורשת על גאוניס זהו דבר שאינו בנמלא:

אכן חלילה לי להוליא הוראה נגד גאוני בתראי כשאני לעומי, אך אם יסכימו גאוני הדור ה' עליהם יחיו דכדאי כמה גאוני קדמאי לסמוך עליהם בשעת הדחק, בזה ההוראה הנני להצטרף עמהם, וה' יעמידנו על קרן האמת וישמר רגלינו מלכוד בהוראה ח"ו, ושלום על ישראל, ולא ישאלו אחותינו עגונות לעולם, כנפש העמוס בעבודה:

ועתה ראיתי קושיא בשם הגאון ר' חיסר ממועזיטש שליט"א מגיטין (דע"ד) שיתן לאחיו או לקרובו, ונראה פשוט ד"ל שהוא מודר הנאה ואינו יכול לקבל ירושתו וכדאמרינן בב"ק פרק הגזול קמ"א:

והנה כל שאפשר לתקן עליו לתקן ע"כ נראה שיהיה הכופר האלם חולק אע"ג שאינו באמר ואמרה, שהרי פרש"י בד"ה חרש שהלך חליתו פסולה, לפטורה במקום אח כשר, ונראה הדברים תמוהין, וכבז במראה הפנים על הירושלמי שדעתו כדעת הרמב"ם דחלילה חרש ואינו כלום, ואם יש לו אח יכול לייבס ואין דבריו כלום בנתיב, דה"ל הכי מוכחי דהוא עלמו יכול ליבמה אלא להיפך דלפי סוגיא דהטעם דחרש אינו חולק משום שאינו באמר ואמרה אין החלילה פסולה אלא כשיש תקנה היינו אם יש לו אח שיכול לחזור ולחלוץ אבל אם אין לו אח שוב אין החלילה פסולה, והא דפטרם בחלילה זו, דעיקר פסול שאינו באמר ואמרה אינו אלא מדרבנן, שהרי אין הדבר פשוט בנתיב, ול"ק דרבא ס"ל דחוללת אלם כשר, אף ע"ג שידוע הוא ה"ד ד"ל וירא דבטיח ראו לביה, ע"כ הוא משום שאין כל הענינים שוין, וכבר חקרו רב רבוחיני בעלי התוס' בכל הפרטים, שעומד בזה הכלל דר' יורא, מעתה אפילו לל"ב אינו אלא פסול דרבנן ואם ח"א לתקן כפטרם בחלילה זו:

והבי נראה דעת הרמב"ם שכתב בה' יבוס (פ"ד) אלם וחלמה שחללו חליתם פסולה ואין כחרש וחרשת שחללו שלא עשו כלום, לפי שאין בהם דעת, ולא כדעת הפוסקים שכתב דחלילה חרש וחרשת פסולה, היינו משום דהגמ' מפרש בל"ב טעם של חרש וחרשת משום שאינו באמר ואמרה, והיינו בחרש שאומע ואינו מדבר, וכדמפרש בירושלמי, ולמאי פ' הכי בנתיב ולא כמשמעו משום שאין בהם דעת, אלא משום דתנן החרש והחרשת יחד עם חוללת לקטן, ואחי כשמואל דמפרש המשנה פסולה, ופוסלת. והכי איתא שם (דק"ה ב') אר"י אמר שמואל [כ"ג] זו דברי ר"מ אבל כ"א אין חלילה קטן כלום הרי דשמואל מפרש חלילה פסולה ופוסלת, וא"כ ה"כ חרש וחרשת דתנן כהדיא, וא"כ מייירי באלם וחלמה, ול"ק דרבא דמפרש משום שאינו בר דעת אחי כר"א בגיטין (דכ"ה) דאחו כחכמים דס"ל אין חלילה קטן כלום, והי מיהא פסול דחינו באמר ואמרה אינו דומה לאינו בר דעת, אלא פסול אלא מדרבנן ע"כ טוב לחלוץ מן הכופר אלם, ולא להחירה לשוק בלא חלילה כלל:

י"א שהיה כמו חינוך בן שמונת ימים, וי"א כחלי שנה וי"א כבן ג' שנים, ומכ"מ מאלו לו שערות בבית השחי ובבית הערוה אלא שהיו קלרות מכל אדם ומפורות והיו גם היא אומרת שלא הרגישה בשום פעם טעם ביאה ולא הגיע לבית החינוך שלה, ואינה יודעת אם היה מתקשה, וזה ידוע לה שלא הזריע כלום:

וגם העידו אנשים שהיו לו כמה סימני סריס, היינו בזקן לא היה לו אפילו שערות אחת, קולו היה לקוי בלי היכר בין איש לאשה, גם נשמע שלא היה בשירו מעלה הבל, וגם נשמע שלא היה מטייל כיפה:

והנה לאחוז איש היה אח ששגלה עפי' משפטי המלוכה לארץ גזרה ולא נודע אחריתו, ועתה הוא עגונה ושומרת יבס שלא נודע ממנו מאומה:

וכבר כרו על עובדא דא חברים, הן המה רבני גאוני מו"ץ ויילגא ומיסקיב יברכס ה', וכל אחד אמר טעמא להחירה, ורזו בענותם לעמוד על חוות דעתיה הדלה גם חלי:

והנראה לענ"ד דמפאת סימני סריס שבאו עדים שהיו בו, קשה להחירה משום שני טעמים המפורשים בתלמוד, חדא, שהרי מאלו לו שערות בבית הערוה וחיילא איזוהו ס"ח כל שהוא בן עשרים ולא הביא ס"ש, הא הביא ב"ג לא מהני הסימנין, והה"ג ר' אריה מו"ץ דק' מינסק אמר שיש להוכיח דשערות אלו נולדו אחר שהיה בן עשרים שנה, דאי היו לפני זה היה ראוי שהיה בנותו בן מ"ג רביס וארכויס, ואחר שיש בו סימני סריס והשערות נולדו לו אחר שהגיע לכ' שנה, ה"ו ס"ח כמבואר בבב"יתא דיבמות שם ואפילו הביא לאחר מכן הרי הוא כסריס לכ"ד, ולא חש הרב ה"ל לאח דמחא נולדו סימני סריס אחר שגולד וראה שעה אחת בכשרות וזוקק ליבוס מטעם שצבואר להלן, והרב הג' ר' שלמה כהן מו"ץ בוילנא, שלא הגיע למדה זו שלא לחוש לראיה שעה אחת בכשרות, ע"כ התחכם בסברא. זו לומר דיתכר שגולדו השערות אחר שהיה בן ל"ה שנים, מדחוי השערות קאריס ומפורזיס, וכיון שעברו רוב שנותיו ולא היה בו שערות מבואר בדה"ד (דמ"ז) שהוא סריס אפילו בלי סימני סריס, אלא שאין יכולין אנו לסמוך ע"ז מחמת חשש שמא היה מכבד ס"ש ושגרו, או משום חשש גומות, ע"ז הוסיף לומר דכאן שיש בו סימני סריס המוכיחים שאין לו שערות אין לחוש לשמא נשרו וגומות, וא"כ אפילו נולדו אחת סימני סריס אחר שגולד, מכ"מ הרי לא נולדו לו ס"ש עד אחר רוב שניו, ומש"כ בהגהת רמ"א (סו' קע"ב ס"ז) וי"א שאין לדון עכשיו דין סריס ודאי דחיישינן שמא היה ושגרו או שיש לו גומות כו' לא קאי על הא דמייירי המחבר ביש לו סימני סריס, אלא על מי שלא נמלא לו סימני סריס כלל, אלא שלא נולדו לו ס"ש עד אחר רוב שנותיו, וכ"כ אחי הגאון מוהר"ב הכהן ז"ל, ומזו הסברא היה מקום לפוערה מטעם שאין בקידושין ממש אלא קידושי קטן, ואף ע"ג שהיה עמה גם אחר רוב שנותיו הרי לא היה כאן קידושי ביאה כיון שאבדו קטן:

ק"י לא נראה כ"ז כלל, דכפי' תנן שתי שערות הן ושיעורן כדתנן בדה"פ' ב' בא סימן שתי שערות האמורות בפרה ובנגעוים והאמורות בכל מקום שיעורן כדי לכוף כו' ואין לנו לחקור שהיה ראוי להיות יותר לפי הנשים, וגדולות מזה השיעור, אלא חמרינן דודאי אע"ג שיש בחותו אדם מחלה שאינו מגדל שער ככל אדם, מ"מ אינו סריס ויש בו שתי שערות כשיעור מדע שהרי זה פשוט בתשובת הריב"ש דאם עברו רוב שנותיו ולא נמלא בו ס"ש חוששין שמא נשרו, והרי בלמות אינו מבואר בתלמוד דחיישינן שמא נשרו אלא בבן י"ג שנה ולא נמלא בו שתי שערות, שגם בדרך כלל הארץ אין בנמלא שיהא בו רוב שערות וזקנו מגולד, ועדין לא שמענו בעברו רוב שנותיו ובדרך כלל הארץ היה זקנו למעלה ולמטה מגולד ומלא, וכבר כתב באור ורוע דזוקן העלוין לא שייך כלל שמא נשרו, וא"כ הרי הוא משונה מכל אדם, ומגלן דחיישינן שמא נשרו, אלא ודאי אע"ג דודאי משונה הוא בזה מ"מ אפשר שלא היו בו אלא שתי שערות ושגרו, וה"כ בנמלא שתי שערות אין לנו לחקור מתי באו, דודאי באו בזמנן ולא היה בכח אותו אדם שיהיו גדולים יותר, אבל מ"מ יא' מכלל סריס בודאי ואשתו מהתיבמה:

ויותר

74

בעו"ה, וכו' במחתי, לא ימערו אשורי ולא יצל מפי דבר אמת.

אשה אחת נשאת לאיש שאין לו בנים, וכבר גירש שתי נשים משום חסרון בנים, והשלישית ג"כ התנהגה עמו שאם לא תלד עד שש שנים יתן לה ג"פ, אמנם צבואה אלו ומלאה שאינו ראוי לביאה כלל ונעקה ובקשה ג"פ ולא ענה לה והיתה עמו היא ובהה הקטנה, איזה נשים במונות ופרנסה ככל הנשים וחל"כ מה בן מ"ג שנים וראו אנשים שעסקו בטהרתו שנידו וכיסו משונה

ש"ת משיב דבר
 רבינו הנ צ"ל
 חלק רבי

17

ויוותר מזה כתב הריב"ש והוצא מעט בכ"י בעברו רוב שנותיו ולא נבדק כלל, ודאי אשמו מתייבמת אע"ג דחוקה דרבא לא מהני אלא למיחון ולא תחליטה, מ"מ זה אינו אלא צדן י"ג דאם לא הביא ה"ו קנו עדיין, משא"כ ביאל רוב שנותיו דע"כ גדול הוא בין הביא בין לא הביא, ואי נימא שלא הביא ה"ו סרים, מש"ה אמרינן דהוא ודאי אינו סרים ומסתמא הביא ש"ס, זהו תורף דברי רבינו הריב"ש, והרי אע"ג שלא נבדק מ"מ הרי ניכר לכל שאין לו זקן עליון וגם זקן התחתון ניכר במרחק לכל עין רואה, מ"מ סומכין דהביא ש"ס כשיעורו ואינו ניכר בלי בדיקה, מכש"כ כשנבדק וגמלא שמי שערות כשיעורן אין להטיל סוס ספק שמה צאו אחר טיאל רוב שנותיו:

ואוסף בזה, דיש להביא ראיה מנוף הגמרא דאע"ג דיש בו סימני סרים אין בזה הוכחה גמורה שהיא ארס עד שצדור שלא הביא ש"ס, דליתא ביבמות שם א"ר אבבו סימני סרים ואילונית אין עושין בהם מעשה עד עשרים שנה, ופירש"י להחזיק בגדולים וסריסים כו', וממנה לי מה העלה ר"א הא משנה שלמה היא בגדה בת עשרים שנה ולא הביאה ש"ס והיא אילונית כו' הא לפני עשרים שנה אפילו יש בה סימני אילונית אין מחזיקין אותה כך, והיא נראה מזה ליישב דעת הרמב"ם שפסק כשמואל דקטן היה בלוחה שנה, כמש"כ ביש"ש שם (סו' ל"א) והגאון קוב"ל קמא חלק אה"ע (סו' ו'), והמאירי כתב ג"כ דו"א דקיי"ל כשמואל ודמקו בטעמא דמילתא ע"ש, והיה נראה דר"א אשמועינן הכי כשמואל דלרב משיב בהם סימני סרים ואילונית עושין בהם מעשה ספק שמה בלוחה הוא סרים והיא אילונית, ואסורה למחן אפילו לא הביאה ש"ס שמה תמלא אילונית וגדולה למפרע, אלא ס"ל כשמואל והרי הוא בכלל קטן ודאי עד שיהא בן עשרים, דאפילו יהא סרים יהא נחשב לקטן בלוחה שנה, וזהו דעת הרמב"ם, אבל לשיטת הפוסקים והבי פסק הרמ"א (בסו' קנ"ה סו"ב), ומ"מ אפשר למחן כמבואר במחבר שם, ובאמת תמה ע"י ב"ש (ס"ק י"ט) ויישב דרוחק יע"ש, ולדברינו למדנו מדר"א דאע"ג דאם יגיע לטעמים ובלא שערות יהא סרים למפרע מ"מ אין לנו לחוש לזה כלל, ואין עושין בזה מעשה ספק עד שיהא בן עשרים, דעפ"י רוב אפילו יש בו סימני סרים ואילונית מחזיקין לבריות לפני עשרים ומחזיקין שערות, ומעשה נדק פסק הריב"ש והרמ"א דאפילו נבדק ואין שערות מושעין שמה נשרו, ואע"ג דבלא נבדק אס הביא שמי שערות כתב הריב"ש דאסורה להתייבם ולא סומכין על חוקה שהביא סימנין, משום דליתרע לה רובא שיש לו סימני סרים, מ"מ ה"ו דומה לכן י"ג ולא נבדק שג"כ אין סומכין על חוקה דרבא לדבר תורה, מ"מ כשלא הביא צדור חוששין שמה נשרו, ה"כ אפילו יש לו סימני סרים חוששין שמה נשרו, ואם כי ידעתי שיש לחלק להא דבין י"ג מ"מ אין להרהר אחר פסק הריב"ש והרמ"א ז"ל, והיינו שכתב הרמ"א בלשון וי"א דאין לדון עכשיו דין סרים כו', ר"ל אע"ג שאין הדין צדור עפ"י הגמרא מ"מ דעת י"א הכי:

נחזור לענין, שאי אפשר להחזיר איתתא דא משום סימני סרים, שהרי גמלא לו שערות כשערין, ואין לנו לחקור ולהסתפק מתי הביא, דחוקה שהביא בזמנו, והא שלא היו ארוכים יותר הוא מחלה שאינו מגדל שער ככל אדם אבל אינו סרים צדור, והוא בכלל מה ששינוי ש"ס כו' האמורות בכל מקום כדי לבקו רחשן לעיקרן כו':

המעם השני דאפילו לא היו ש"ס, מ"מ הרי לא נודע אי לא ראה שעה אחת צדורו, וראיתי גם בזה מש"כ ה"ג ר' אריה ש"י דבר חדש, דהא דתנן ביבמות צדור"ע דבעינן שלא היה לו שעת הכושר אינו אלא מדרבנן, דמה"ת לא בעינן אלא שלא יהיה ראוי להוליד בשעת נשואין, דכל ההכרח של ר"ע דלא כר"א הוא דא"כ כל אדם שעה אחת סמוך למיתה נעקר, אבל אי תלי בשעת נשואין לא קשה, וא"כ אפילו מוספק סרים אפשר להחזיר בדרבנן:

וגם זה לא נראה כלל מסוגית הגמרא אלא מה"ת בעינן שלא ראה שעה אחת צדורו, ומעטם שכתב הרמב"ם (הל' יבוס פ"ו) ואלו הן שהן פטורות מן התלילה ומן היבוס אשה ס"ח כו' שנאמר ולא ימחה שמו מוישראל פרע לסרים ממה ואגדרוגיגוס ששם מחוי האזיל ואינן ראויין מתחלת ברייתן הרי הן כמין בפני עצמן עכ"ל, הרי הסביר רבינו דמש"ה בעינן שהיו סריסים מתחלת ברייתן, כדי שבה יהיו נחשבין כמין בפ"ע ששם מחוי, אבל אס אינו כמין בפ"ע אינו נקרא שם מחוי אע"ג דבאמת אינו ראוי להוליד דכל עניני הקמת שם ביבוס אינו אלא צראי שהרי עיקר ביהא יבוס סגי בהערה אע"ג שאינו מקים שם עדיין, אלא לא בעינן אלא שיהא מין מין ביהא שהוא הקמת שם, ה"כ לא בעינן אלא אש שיהא מין הקמת שם, חדע דמקשה בגמרא על סרים אדם א"ה מתייבם כמי יבומי ואמאי תנן חולץ וחולצין לאשהו, ומאי קשיא דילמא מילתא דפסיקא נקוט משום סרים אדם שנעשה לפני הכשואין שאינו צר הקמת שם מה"ת, אלא ודאי מה"ת כשר לייבם, והכי מציא במ"ס פ"א

ובעיקר הענין מה שהחליט הרב ר' שלמה ש"י דאם עברו רוב שנותיו ולא הביא ש"ס ה"ו ס"ח לענין יבוס, וע"י קאי הגהת רמ"א שאין סומכין ע"י משום שמה נשרו, אינו צדור אלא, דבש"ע והגהת רמ"א לא נזכר כלל דין דעברו רוב שנותיו ולא הביא ש"ס ובגמרא לא נזכר ביבמות אלא בגדה גבי דין גדלות ובה נזכר (בסו' קנ"ה) לענין אילונית, משמע דבעלי הש"ע לא ס"ל הא דהריב"ש דכמו כן נקרא סרים לענין יבוס, ומשום דיש לחוש שמה ראה שעה אחת כשצדורו, וכמש"כ בחי' מהרש"א יבמות (דף פ') בתום ד"ה עד, דאפילו ר' יוחנן דס"ל אפילו בלאחד מהן, ושיטת התוס' דלוחו אחד היינו שאין לו זקן לתור מהני, מ"מ זה אינו אלא לענין גדלות ולא לענין יבוס ומשום שמה נולד זה הקלקול אחר הלידה והכי נראה דעת הרמ"א שכתב בפשיטות (בסו' קנ"ב סו"ד) אבל אס לא הביא צ' שערות בזקנו אפילו אין בו רק אחד כו' ולא כבש"ס שכתב דסחים הרמ"א כדעת הרמב"ם נגד דעת התוס' והראב"ד, אלא ס"ל להרמ"א דלענין יבוס כ"ע מודו דבעינן עוד סימן מטיל מים ואינו עושה כיפה שניכר שולד כך והכי נראה מסקנת דעת הב"ש שחזר ממש"כ בתחלה, וממילא כ"כ בעברו רוב שנותיו ואין לו שערות כלל יש ג"כ זה התשע לענין יבוס, והריב"ש לטעמיה שנראה מדבריו שהביא מחלוקת הרמב"ם והראב"ד לענין יבוס משמע דס"ל דדעת הראב"ד מהני ליבוס ג"כ, ומש"כ הריב"ש אלא שגריך לעיין בפטור החליטה שראה מסוגית הגמרא כו' היינו לשיטת הרמב"ם דבעינן סימן אחר להא שאין לו זקן, אבל לדעת הראב"ד הא דאין לו זקן לתור סגי שהרי מתחלת לידתו כך הוא אע"ג שאין בזה בחינה, מ"מ מקרי כל שלא ראה שעה אחת כשצדורו, וה"כ ל"ע בעברו רוב שנותיו ולא הביא ש"ס ה"ו ס"ח לענין יבוס:

וגדווי אכן דלכאורה קשה לפי שיטת הריב"ש נימא אביי רבוחא יוטר שאין לו זקן, אע"ג שאין בזה בחינה ודלית מכש"כ הפיל מים ואינו עושה כיפה ולשיטת הרמב"ם ניחא שהרי בעינן עוד סימן, אבל לתוס' וראב"ד קשה, אלא מוכח דלענין יבוס מודו וכמש"כ מהרש"א וי"ל דקמ"ל אביי דאם ראו פעם אחד שלא עשה כיפה לא חיישין שמה הביא ביבמת, ומהא דאין לו זקן לא למדנו זה הדין:

הא מיהא נראה דעת בעלי הש"ע דלא כהריב"ש בזה, ומש"כ הרמ"א וי"א דאין לדון עכשיו דין סרים כו' מיירי על הביא סימני סרים שכתב המחבר כאן, ומה שנתקשו הרבנים אלא מנלן דבזה חוששין שמה נשרו ונימא דסימני סרים מוכיח שלא היו לו שערות, וכן תמה ה"ג מוה"ר מו"ץ דק' מינסק, אומר אני דבש"ת הריב"ש מוכח הכי במש"כ הרמ"א שהרי ז"ל הריב"ש ובגדון זה אס ראובן הגיע לרוב שנותיו וידוע שלא הביא ש"ס במקום הערה כו' ה"ה סרים ואין אשמו חוללת ולא מתייבמת אלא שא"ל לידע כו' ואינה מתייבמת דילמא לא הביא כו' וכש"כ בזה שנמלא בו קלת סימני סרים עכ"ל ואי איתא דלא קאי הריב"ש מש"כ אלא שא"ל לידע כו' רק בלא הביא סימני סירוס אבל כשהביא פטורה מן החליטה לגמרי, מאי שייך לכתוב בזה וכש"כ בזה שאינה מתייבמת הא מותרת לשוק ג"כ, אלא ודאי גם ככה"ג אסורה לשוק משום חשש שמה נשרו ושמה איכא גומות דחוששין לזה אפילו לא בעיל שלא תמאן כפסק הש"ע (בסו' קנ"ה), ושפיר כתב דכש"כ דאסורה מיהא להתייבם:

18

ס"א הגוסס הרי הוא כחי לכל דבריו וזקק ליבוס כו', והרי נכלל בזה גם אם קידש אשתו מתייבמת אט"ג שאפשר שהיא בשעה שנחתקת סמוך למיתה, מ"מ אשתו מתייבמת:

איברה

עיקר התיורה דהיא איתתא הוא במה שראו עדים שאברו וכיסו קטנים כ"כ באופן שאינו ראוי להוליד והרי הוא כמו שאין לו ביצים משגולד וכבר פירשנו בס"ד בהעמק שאלה (סו' קנ"ב) הא דתניא ביבמות (דף ע"ה) ר"י בנו של ריב"ז"ה כל שאין לו אלא ביצה אחת ה"ז כסרים חמה וכשר, והא דתניא ה"ה כס"ח מיירי לענין יבוס, דלר"ע חמו חולץ ולא חולצין לאשתו, משום שאינו מוליד בלי רפואה, אלא דבעל ביצה אחת תליא במתלוקת ר"א ור"ע, דלר"א כיון שיש לו רפואה ה"ז זוקק ליבוס, משא"כ מי שאין לו שני ביצים לכ"ע אינו זוקק ליבוס, וה"ג מי שיש לו גיד ויבס קטן שאינו ראוי לביאה לכ"ע אינו זוקק ליבוס, ולזה אין המש"מ שיש לו שערות, דאט"ג שהוא גדול ודאי מ"מ ה"ז כסרים חמה, וכמו בעל ביצה אחת לר"ע:

ולכאורה

היה נראה שאל"כ היה בלי ביצים או גיד שראוי להוליד ומ"מ יהא לו ש"ש מזכתב הרמב"ם והובא בשו"ע (סו' קט"ב ס"ז) מי שחתכו או נתקו או נוטעו גידיו או ביטיו בידי אדם הוא הנקרא סרים אדם וכשיהיה בן י"ג שנים וי"א נקרא גדול שאין זה מביא סימנים לעולם עכ"ל, משמע דמי שיש לו חסרון בחברי ההולדה אינו מביא סימנים, ולכאורה מה לי שהחסרון הוא בידי אדם או בידי שמים וא"כ בנ"ד שהעידו שנמלא לו שערות, ע"כ או שאינו אמת שאברו וכיסו אינו ראוי להוליד, או שגולד החסרון הוא אחר שביצי השערות וא"כ הרי ראה שעה אחת בכשרותו וזוקק ליבוס:

אבר

כבר כתב הגאון נוב"ק שם שרק פ"ד בידי אדם הוא בן אלא בידי שמים, אלא שהוא כתב שהוא כמו שאר סרים שאף שגולד בו כל סימני סרים וזורדי סרים הוא אפ"ה עד שיהיה בן כ' שנה אינו גדול, ובמח"כ הגאון ז"ל אהל"כ, דא"כ שדומה לשאר ס"ח שדינו אם נולדו בו שערות עד עשרים אינו סרים כלל, והרי בחסרון באיברים א"א לומר בן, דחסרונו ניכר מבחוץ, והו' דל"כ מ"מ מקשה הגמרא לר"א ורמיהו בן כ' שנה כו' והוא הסרים לא חולץ ולא מייבס כו', מאי קושיא נוקמי בסרים חמה שאין לו ביצים בלל דר"א מודה שאינו חולץ שהרי אין לו רפואה, אלא ודאי חסרון חילוני באיברים אינו נוגע לשערות כלל והוא ככל אדם שמביא שערות לי"ג שנים, וה"ג בני שגידו קטן כמו בנ"ד ה"ז ככל אדם לענין גדלות אלא דמ"מ ה"ז כסרים חמה, ורק בנחסרם בידי אדם היה נוקבל הרמב"ם שאינו מביא שערות לעולם ובאקמה דברי הרמב"ם ז"ל פלא כמו שהעיד הגאון נוב"י ז"ל שלא מלא שרש לנכר כלל, והגר"א ז"ל הביא ראיה מסוגיא הג"ל דמאי מקשה ורמיהו נימא בסרים בידי אדם, ולא יזכיר להבין כלל, דמי יאמר דסרים אדם אינו ככל אדם שמביא שערות לי"ג שנה ולא אפשר לפרש משנה דבדה כי אם בסרים חמה שאינו ניכר באיברי ההולדה רק מהלה פנימית:

ר"י

העני נראה שהרמב"ם דייק וכתב בזה"ל בידי אדם כדרך שהערכיים עושין, והוא מיותר, וגם למאי דקדק וכתב מי שחתכו כו' גידיו או ביטיו כו', לימא מי שנעשה פלוט דכא או כרות שפכה בידי אדם כו' אלא ודאי לא משרשי התלמוד כתב בן אלא משרשי ידועותיו ברפואה, ידוע דכל אבר המוליד שערות, אם הוא מקולקל כמות וכדומה אין לו כח לגדל שערות, שהרי הוא כאבר מת, ושיעור הרמב"ם ידוע שהימנע שערות אינו אלא כביבות הביצים במזוזה בזה אישות וצפ"ה המשניות יבמות פ' הערל, ואחר שמקום ביצים מקולקל ואין להם כח המיות, בודאי לא יבאו שערות, ומש"ה דייק וכתב כדרך שהערכיים עושין שהן מסרסין בביצים או בגודי ביצים ולא באבר עלמנו, מש"ה כתב דוקא גידיו או ביטיו פי' גידיו היינו גידי ביצים, אבל חסרון פלוט דכא שלא הגיע לדרך שהערכיים עושין אט"ג שפסול לבא בקהל מ"מ מביא שערות ככל אדם, ולא בא הרמב"ם אלא ללמדנו דמי שא"א להביא שערות בשביל אינו סיבה חילונית נעשה גדול בן י"ג שנה, דחוקה דרבא מהני לומר דאלו היה מביא שערות כבר היה גדל אלאו בזה השעה, ומושב בזה קושית הר"ן במי' למ' סנהדרין דברכות הראשונים שלא היה

לכנות שער בית השמי ובה"ע היאך היו נדקוק לענין גדלות ויישב בגומות ויש ע"ז ל"ע עי' מש"כ בע"ס (סו' קט"ז אות ד') בס"ד, ולדברי הרמב"ם אהל"כ, אלא כיון שהגיעו לשנים חזקה שהיו מביאין שערות אלו היה בשרן מרבה שער, הא מיהא בנ"ד אין השערות מכחיש שהוא כסרים חמה, ואינו זוקק ליבוס:

יעדיין

יש להטיל ספק שמה ראה שעה אחת בכשרותו, היינו שגולד לו זה הקלקול שלא יגדל האבר והכיס כשאר איבריו, איזה שעה אחר שגולד, וא"כ אינו פוטר מה"מ, וכדאיתא בגמרא על סימן פנימי מנא ידעין, הן אחת שיש מקום לחלק בין חסרון שאפשר לומר דבזה הרגע אירע בו חסרון זה כמו אם אנו רואים אותו במרחק שאין בשרו מעלה הכל והוא מין חולי וסימן כריסות, ואפשר שבוה הרגע אירע בו זה החולי, משא"כ דבר שא"א לומר דבזה הרגע אירע בו כך וע"כ מוכח שיש למפרע כמו בגדון דידן ממיילא יש לנו לומר דמשעה שגולד הוא בן, ומילוק זה מבוחר ביו"ד (סו' פ"ה) לענין גבינות של טריפה, דיש כ"מ אם אפשר לומר דנעשה טריפה בשעת שחיטה הגבינות דלמפרע כבר דמוקמינן אחוקת כשרות דלמפרע, משא"כ אי בע"כ נעשית טריפה זמן מה לפני שחיטה או חולין הטריפות הרבה למפרע, וה"ג באפשר לומר שנעשה סרים בזה הרגע אין אנו מוילאים אותו מרוב בני אדם למפרע, משא"כ בדבר שבט"כ נעשה למפרע סרים:

אבר

עדיין מכאן אין הוכחה להקל, דאפשר דוקא להחמיר בן הוא דחוקה דהשתא אליס אם הוא בזה האופן שההא שקול כחוקה דכשרות שלה אבל לא מלינו ששהא עוד אליס מחוקה זו או רוב וגדון מזה להקל דבודאי מנעשה שגולד הגיע לו כך, והה"ג ר' משה ליב מו"ך דק' מייסק הוכיח דאפילו להקל כך הדין מזה דכהב הראב"ד בכולא שהקטינה טריפה דדוקא היתה גדולה והקטינה ולא שהיתה קטנה, והבחינה הוא אם אין הקרום העליון כוון מסתמא טולד כך, ואי איתא דלהקל אין אומרים דחוקה דהשתא אליס, אמאי לא ניחוש שמא טולד בה חולי בעת שהיתה הכוליא כפול, אלא ע"כ חולין דמשעה שגולדה היה בזה זה החולי, ולכאורה הוכחה נכונה הוא, אבל מ"מ אפשר לדמות דהשתא לא בעינן להבטיר ששהא נולדה כך מתחלת יצירתה אלא אפילו היה הקלקול שלא חרל יותר בשעה שהיתה כפול ג"כ כשר, ולא שנינו טריפה אלא שהקטינה מונה שהיתה כבר, משא"כ בנ"ד דבעינן שיהא ידוע שגולד כך, וזה לא ידענו שמעמידין על חוקה דהשתא כ"כ דמסתמא היה בו זה החולי שלא יגדל הגיד כמו שנמלא עתה מנעשה שגולד:

ואוסיף

לכאורה דהכי דעת החוס' בדה (דף ד') בדה"ה שכל הטומאות כשעת מליאתן, דהא דתניא נגע בלאחד בלילה ואח"כ עמד ומלאו מת שטמא אפילו ברה"ר אם לא ראהו מי מצטרב, אינו אלא בקדשים, אבל בחולין ומרומה אמרינן דהשתא הוא דמת, והרי א"א לומר דבזה הרגע שנמלא מת ילאה נפשו, דאם כן היה נראה איזה חנוכה של יציאת הנפש וע"כ אינו שעה אפסי המלאו כך ילאה נפשו, ומ"מ אינו טמא למפרע מו"מ, וכן כתבו עוד דהא דנמלאות המחט מלאה חלודה טהורה משום שכל הטומאות כשעת מליאתן שזה אינו אלא משום חוקת טהרות הא בל"ז אין אומרים להקל כשעת מליאתן אט"ג דא"א לומר דברגע שנמלא מלאה חלודה אירע החלוד:

אבר

כד דייקת אהל"כ, שהרי בפירוש תניא דהמולאת כחם מטמא למפרע לבעלה שהוא חולין וכתבו ההוספוא שם בדף ג' ד"ה ושריט, דהנעם משום דקחמיס יבס"ם ע"כ נעשה למפרע כו' הרי דביבסיס מן הדין טמא למפרע כל האפשר ולא אמרינן שלא יהא טמא אלא שיעור שתחייב, אלא ע"כ כיון דלריך לומר דמכבר איזה משך נעשית מעמידין על שעת מליאתן מן הדין, ולא דמי למלא מת דאפשר דאיזה רגע לפני זה מת, וכן בכתס לח אט"ג שא"א שנעשה הכתס בשעה שבדקה עלמה, מ"מ הרי אפשר דברגע לפני המלא נולד הכתס מש"ה מן הדין דיה שעתה, משא"כ בכתס יבס דע"כ נעשה אינו משך למפרע בזה ודאי מן הדין כשעת מליאתן, והכי תניא בחוספתא טהרות והובא ברי"ש סם פ"ד מ"ד, קבר שנמלא מטמא למפרע ואם בא אחד ואמר ברי"ש לי שלא היה כאן קבר לפני עשרים שנה אין טמא אלא משעת מליאה, פי' דאם בא אחד ואמר כך הוי כרואו חי מצטרב דמור

19

כזה"ר אבל אם לא בא אחד ואמר כך עמא אפילו ברה"ר, ואע"ג דע"כ לא מנר העולם בקבר זה, מ"מ כל שלא נודע זמן כבוד שאז לא היה קבר אוליין בחר מליאתן בכבוד מדעמא אפילו ברה"ר דספקו להקל, ודומק לומר דגם כאן מיירי לקדשים, אלא ה"כ כ"ג א' בד"ה לאתסורי, והכי סמימת לשון הרמב"ם ופ"ע (סי' מ"ד ס"ד) סריס שקידש בין סריס חמה בין סריס ארס היו קידושין, ואין לדמות דמיירי בסריס שיכול לבעול, אלא שאינו יכול להוליד, ודאי בג"ל ס"ח נכללו כל האופנים, דיש סריס שבעול מיהא גיש שאינו בעול כלל, והכל בכלל ס"ח, מדע שפרש"י סוטה (דכ"ז א') בד"ה קמ"ל דלמיקדס שכיבת בעל לבעול הוא דחתי וסריס בר שכיבה הוא ואע"ג דלאו בר זריעה הוא, ולכאורה דבריו ז"ל סותרין תוך כ"ד דלפי הטעם דמס"ה אשת סריס שותה משום דמקרא דמבלעדי אישך לא נתמעט אלא שיהא שכיבת בעל קודם לבעול, אבל אי קדמה שכיבת בעל לא מישיגין למה שהוא כעת סריס אפילו אינו בר שכיבה כלל, ולפי הטעם דסריס בר שכיבה הוא כו' א"א למעט כלל מהאי קרא אפילו היה כן הבעל מתחלה, ועיין מש"כ הנל"מ בזה, ונראה כבוד דרש"י מפרש דודאי מהתינתן סתמא חנן אשת סריס שותה בכל אופנים שאפשר, היינו סריס שראוי לביאה ושאינו ראוי לביאה, בין היה סריס לפני הגשואין בין אירע לו לאחר הגשואין, מש"ה פי' ממ"ז, אם אירע אחר הגשואין הרי קדמה שכיבת בעל וסגו, ואם היה לפני הגשואין, ע"כ הוא בר שכיבה מיהא, דאי לאו בר שכיבה אינו נישואין, דזה ודאי נשואין א"א אלא א"כ ראוי לביאה והרי ארוסה אינה שותה, ואחר שהוא בר שכיבה מיקרי שפיר מבלעדי אישך :

ועיקר שיטת התוס' בנגע באחד בליה, נחלקו השו"ס וס"ל דבתרומה מיתניין והכי חיבת בירושלמי תנינה (פרק ג')

דסתם עהרות מיירי לתרומה והובא בתוס' תנינה (ד"ט ב') ובר"ם סהרות (פ"ו) ומטעם זה גופא דא"ל לומר שמת בזו הרגע שמאלו מה מש"ה מטמא למפרע אפילו ברה"ר, וזהו שיטת רש"י ז"ל, שהרי התוס' מדמי נגע בא' בליה ולא ראהו חי מבערב להא דאשה שמאלה דס שאין עמא למפרע אלא בקדשים והעלו התוס' דכמו כן הא דנגע א' בליה כו', אבל זה אינו אלא לסייעתא דגיה מטמא למפרע אפילו ברה"ר כמו שהאירכו בריש מסכת נדה, אבל רש"י אינו מפרש כך אלא נדה באמת אינה מטמאה למפרע ברה"ר כמבואר בסוגיא שם (ד"ב ב') בפרש"י ד"ה טומאה ודאי' מטמאין להו למפרע וסורפין אה"ת מדקתני ברה"ר עמא, הרי דכנה אינו עמא ברה"ר, ולא כפי' התוס' שם בד"ה להלל יע"ש, וא"כ ע"כ נגע א' כו' תמור, והדברים תרובים בבואר סוגיא עמומה דא, וע"ע בפסחים (ד"א) בתוס' ד"ה שהיה שכתבו שכלל כל הטומאות כשעת מליאתן מהני מה"ת אפילו לעשות פסח שני, והאיתו מיישבים דס הוא ספק העומד להשתנות רידס טופו למות משא"כ כל שעת מליאתן, אבל בעניי הוכחה בזה"ש (סי' קי"ו אות ז') דהתוס' לית להו סברא זו דעשוי להשתנות ורק מסברא משום דדמי לכתמים לחוד אמרינן כשעת מליאתן :

הא מיהא למדנו דשעת מליאה אם הסכרה לומר דשלא ברגע זו נעשית כך, אלים לומר דודאי למפרע הוי כך כל האפשר

וה"ג בג"ד דכיון דהסכרה לומר שלא בראו רגע שגמלא באבר קטן נעשה כך, וע"כ נעשה הכי למפרע מש"ה אמרינן כשעת מליאתן אפילו להקל, דודאי כולד כך ולא ראה שעה אחת בכשרות, ומהו הטעם לחוד שריא חיבתא דא לאינסובי ואינה זקוקה ליבוס :

והנה ראיתי לה"ג מוהר"מ ליב אחר שהתחקה על זה להחיר

שדא בזה נרגא באשר אכן לא ידעינן רק מפי האשה, והיא אינה נאמנת בזה לענין לפטורה מחלילה, והנה הרב בעלנו כתב שגמלא בשעת מותו אברו וכיסו כשל תינוק, וע"כ לא נהפיק אלא בזה שאמרה האשה שלא הרגישה טעם. ביאה מעולם באשר לא הגיע אפילו לבית החילון וזה לא ידענו אלא מפייה :

ואומר אני שגם היא נאמנת מהרי טעמי, חדא שרגלים לדבר

שכן הוא כיון שידענו שהו משונים כשל תינוק ובמקום רגלים ומוכח, הוא בעלמה נאמנת אפילו להוליא מחוקת אשת איש, כדמתן בגיטין (פרק ב') מזה בין גש למויחא שהכתב מוכח, והרי האשה עלמה מביאה גיטה מזה הטעם :

ואין לך מוכח גדול מנידון דידן, שאבר תינוק אינו מחקשה

באופן שיהא ראוי לבעול, ומכ"כ כאן שאינו מחוקת אשה איש החמור אלא מחוקת שומרת יבם הקל :

שנית דבאמת אשה נאמנת על עמא באיסורין כפרש"י ביבמות

(דפ"ח ב') בד"ה ועשו שהי נשים כו', ורק במקום שהיא מחוקת באיסור אשת איש א"כ ללא מחוקת משום דגמרינן דבר דבר מממון, והרי בג"ד לפי דברי האשה לא נכנסה בחוקת ש"י מעולם, כיון שהוא סריס וגם בעינינו לפי דברי העדים הרי ילא מרוב בני אדם, ואינו אלא ספק שמה מוכ"ה היה מהקשה בשעת מעשה כדי ביאה, והיא בזה נאמנת בדבר הכבוד לה שהוא סריס, ומכ"כ באיסור שומרת יבם אין הדבר כבוד אם הוא בכלל ערויות, ולפיכך דבר דבר וכבר הו בזה קמחי ובהראי :

דכעידים ממש חשיבין לה, וה"ג בג"ד. אלו בא עליה אחר שעת שבעלה חי היה נהרג עליה מטעם חוקה זו, שהיא דרה עמו כדרך כל הנשים בלי תרעומות הידוע לשכנים א"כ לא מהני אמתלה בשום אופן, ובחוקת מקודשת היא אפילו אינה ראיה לביאה כלל, ואסורה לקרובי הבעל בכבוד :

ומב"ב היא שריא לעלמא מטעם שכתבו, והני להנטרף

לדעה גדולי ויולגא ומינסק יברכס ה' להחיר את האשה העלובה רחל לאה בת ר' יחזק ליגשא לאיס כיון אלמנה שאינה זקוקה ליבם והמקום ית"ש יעמידנו על קרן האמת וימטרנו מנמסגה ותקלה חלילה, וכנפש העמוס בעבודה :

והנה עוד העלה הה"ג מוהר"א מו"ן ד' מינסק, להחיר מטעם

שחסן כן הוא שלא היה בעול כלל, אין בקידושי כסף

נפתלי צבי יהודא ברלין.

שאלות ותשובות

1082

ברכת רצ"ה

אשר הניח אחריו ברכה כבוד הרב הגאון מאור הגולה צבי ישראל

מוהר"ר צבי הירש אורנשטיין זצ"ל.

מלפנים אב"ד דק"ק בריסק דליטא. ודק"ק רישא. ומשם איזה לשבת על כסא הרבנות במקום אבותיו הגאונים. עיר לבוב.

בן הגאון האמיתי המפורסם מו"ה מרדכי זאב זצ"ל. בהגאון רבן של ישראל מו"ה יעקב משולם אורנשטיין זצ"ל בעל המחבר ספר ישועות יעקב:

עם הגהות והערות מכונים בשם

מלחמות אריה

מאת המו"ל חתנא דבי נשיאה הרב הגאון המפורסם מו"ה אריה ליב ברנדא שליט"א. ראב"ד דפה לבוב.

לעמבערג

לפ"ק

תרמ"ט

בשנת

SCHALOTH UTHSCHUWOTH.

Herausgegeben von Rabb. A. Leib Braude.

Verlag des Herausgebers.

Lemberg, Druck von Felix Bednarski (vormals Poremba) 1889.

ימרחא ולא
 ששה שבועות
 ונית וטהרה
 נדות ואחרי
 הר"ל יושבת
 מה ה' לו
 זה כשיס
 יס אס יש
 רושי טעות
 לרף קצת
 קות לבדנה
 דק מפורר
 החלי בעור
 ר הלכה זו
 האשה ע"מ
 ונמלאו בה
 מומין תלא
 גלין בנשים
 ריכה הימנו
 י דרב כיון
 רב שאין
 חרז יזמנא
 וא משום
 ד דכחובה
 ה כו' גט
 וא לי כו'
 ז"מ אפילו
 ל בתרומה
 לענין כנסה
 עוד תירו
 שייך שש
 ז"ל ובש"מ
 דמתניתין
 ובין מומים
 ת ועלייהו
 כח"א דזה
 ודאי דהרי
 סתם ל"ה
 תוס' וכ"כ
 י"י בארומי
 אף דאיהו
 שפיקא לא
 ס"ס דלמא
 רק ספק
 חס ונמלאו
 ייגן בש"ס
 גסה סתם
 סה אינה
 במחלוקת
 הרי סתמא
 ממי' ז"ל לא
 דמתניתין
 נוכח טובא
 " מקדשה
 ו קאמרין
 רולס הב'
 א סימפון
 לזה וכשי

כתבו הפוסקים ז"ל דמה"ט חיישין גם בספק דרומה
 למכור לעכו"ם שמה ימכרה לישאל דיש לחוש שיגיע
 לספק איסור תורה כמו לודאי עיין בדבריהם ז"ל :
נה לפי דעת התוס' במירוט הראשון דבקידוש לבד
 גם בסתם אינה מקודשת ודאי ה"ה א"כ בקדשה
 וכלמה סתם ורק שהיו הקידושין והכניס' כאחת
 ונהגו היום אינה מקודשת כלל דזה ג"כ חשיבות סתמא
 הר"ן ז"ל עיין בדבריו שהאריך בזה . אמנם היכא
 על ג"כ אף בחטיפות הנה מצד אחד לריכה גט לדין
 י"ל כרב וכמו שביאר הר"ן ז"ל הא דמסקינן בקידוש
 ת ובעל דל"ה ביד חכמים להוליא' בלי גט דאף לרבה
 ה"נ לכ"ע אינה לריכה גט מ"מ השו"ז לראבי"ו דקאמר
 עמא דרב משום דאין אדם עושה בב"ז ואין חילוק א"כ
 טעות כעין שתי נשים לעשות אשה אחת . אמנם לכאור'
 חיה דמ"מ אין זה ספק השקול ורק מומרא שהחמירו
 לישנא ללא הי' כח ביד חכמים להוליא' בלי גט דנרא'
 חור' שהי' דעתם שיש לפטרה מגט ורק שלא מלאו לבס'
 שום דס"ל דיש לפסוק כרבה ולא כרבי שאין הלכה כחלמיש
 מקום הרב . ובחידושי הוספתי לרוב מצד אחד ללא נשו'
 אק גבור מה"מ משום דגם לראבי"ו בעלמו חמינה להוכיח
 גם לרב ולרירן דקיי"ל כוותי' ל"ה רק ספיקא דרק לפי
 ח"א דהך דקדשה ע"ת וכנסה סתם דמי להך דקטני
 הגדילי' עכ"ל דלרב הו' לי' ודאי אסת איש דבהך דקטני
 ל' בהדיא דאינה לריכה גט משני . אולם לפי מה דמסקינן
 בהך דהכא יש לומר דאתמא' סמוך י"ל דאף לרב דס"ל
 לריכי' גט מ"מ אינו ודאי דרלמא' אתמא' סמוך ורק
 לריכי' גט מנספיקא והבאתי ראי' לזה דל"כ יקשה לרב
 דאתמי' לית לה כחובה לכיון שהיא אשתו ואין התנאי רק
 על הכתוב' ל"מ התנאי משום דחכמים עשו חיוב לדבריהם .
 והנה באמת לפנ"מ הר"ן ז"ל דכיון דאמר' דמקדש' בביאה
 ל"ל כתובה דקיי"ל ביהא אירוסין עושה ואין כתוב' לארום'
 איש אולם אנכי כתבתי בחי' דעריין יקשה לפנ"מ המשי'
 למך ז"ל ומטו לה משמ' הרמב"ן ז"ל דכמו דמהני חופה
 אחר הקידושין לעשותה נשואה כ"כ מהני חופה ואח"כ
 קידושין עיין פ"י ה' ב' מהלי אישות וא"כ אף מקדשה עמה
 בביאה עריין חשובה נשואה שהחופ' שמקודם גומר דאף
 דהחופ' ה"י ע"ת מ"מ כיון שהיא מקודשת עמה בלי תנאי
 זאלו דנין שמה' החופה גומרת להשיב' נשואה אין לומר
 דכיון שיש בה מומין לא מהני החופה משום שהי' ע"ת
 ונתבטל לכיון שאנו דנין רק אס היא נשואה ל"מ התנאי
 דנשואין אי אפשר לקיימו ע"י שליח והתנאי בטל ומעשי'
 קיים והדק"ל דאתמי' אין לה כתובה לכיון דנשואה היא
 ל"מ תנאי לענין הכתוב' וכ"ל אלא ודאי דגם לרב ספיקא
 הוא ואין יכולה להוליא' ממנו הכתוב' ורק לריכי' גט מנספק
 הא דפריך לפי הס"ד בזה דנוקמיינן לשמואל בקדשה סתם
 זכנסה סתם דמ"ש גט מכתוב' אף דגם לרב עכ"ל לפ"ז
 דמעט דספיקא הוא אזלינן באיסורא לחומרא ובממונא
 לקולא ונמי קשי' ל"י א"כ לשמואל משום דבאמת אין קיי"ל
 דדברים שבלב לא הו' דברים ולא מהני לבטל המעש' רק
 אומדנא דמוכח טובא וידוע לכל אבל כל שאינו מוכח טובא
 וידוע לא חשיב לה אומדנא כלל אף להחמיר מנספיקא דאף
 אס אמת נכון הדבר המעש' קיים לכיון שאין מה שבלבו
 מוכח טובא הו"ל דברים שבלב דל"ה דברים לבטל מעשה
 זכמו שביאר כ"ז המהר"ט ז"ל בתשובותיו הנכבדות וזו
 דקשיא לי לפי הס"ד דבשלמא לרב ספיר נוכל לומר דספיקא
 הו' דהספק הוא אס נעשה המעש' מעשה הקידושין וכדומה
 מנש"כ לשמואל שקדשה סתם א"ת דספיקא הוא אי קפיד
 במומין הו"ל מקודשת ודאי לכיון דאתה אומר דמפק הוא
 אי קפיד בזהי' א"כ גם לרב דהספק הוא דאיהו קפיד ל"מ
 לסתור ולבטל מעשה הקידושין והכניס' סתם דהו"ל

דברים שבלב דל"ה דברים כיון דספיקא הוא ול"ה אומדנא
 דמוכח וידוע וכ"ל והתמך חשיב לו דהאי תנא ספוקי
 מנספקא לי' והיינו דאין הספק אי קפיד איש סתם רק
 דודאי הו' קפידא ורק דהתנא ספוקי מנספקא לי' אי
 הקפידא הלו' הוא בנדר מוכח טובא דמועיל לבטל מעשה
 הנעש' סתם אס אין וספיר אמרינן דאזלינן באיסורא לחומרא
 ובממונא לקולא ודוק היטב בכל זה וכיון דלאבי' נופא ל"ה
 רק ספיקא לרירן דמנספיקין או הלכתא כוותי' בזה או
 כרבה דפליג עלי' דאבי' הכף מכריע יותר להמירה בליגט
 ורק שמ"מ לא היו כח ביד חכמים להוליא' בלי גט והו'
 רק מומרא שהחמירו חכמים וכ"ל והבן :

והנה כבר נודע מ"ש הקדמונים ז"ל ומכללן הרא"ש ז"ל
 דהא דאמרין דבעל עמה לשם קידושין היינו
 דמיידי בראיכה עידי יחוד דל"ה לא הו' קידושין כיון
 דליכא עדים יחוד אף אי נימא כמ"ש בחידושי שם דמ"מ
 נוכל לומר דמשום שאינו רוצה לעשות בב"ז מחיל התנאי
 דמה שהוכיחו התוס' שם מדקאמר הא פליגי בה מדא
 זימנא דהטעם משום דמקדש' מתדש אינו דק דגם מה"ט
 קאמינן עלה ולא רק משום מחילת התנאי אבל מ"מ נוכל
 לומר דהיינו דל"ש לומר שקדשה מחדש כגון בליכא עידי
 יחוד מ"מ אמרינן מטעם דא"ה עבד"ז דמחיל התנאי בשבס
 דראיית התוס' אינה מוכרעת כ"כ דשיקר הפלוגתא דרב
 ושמואל אי זה הו' חזקה שא"ה עבד"ז וס"ל קאמרין דפליגי
 מדא זימני ואי מטעם זה מחיל או מקדשה מחדש אין ל"מ
 ורק לרב חלינן דמטעם דא"ה עבד"ז עשה באופן שלא יתא
 בב"ז באיזה אופן שיוכל להיות והארכתי בזה בחידושי
 בביאור דברי הפוסקים ז"ל ואכת"ל . מ"מ יש עוד ספק
 מלבד כל אלה להמירא ממש' התוס' בהך דל"מ טעמי'
 דרב משום דאחולי אחלי לתנאה דמה מהני מחילה אחר
 שהקידושין נתבטלו דהיינו משום דבהתנאי שבשעת הקידושין
 כוונתו שאס יהי' בה מומין ויקפיד ולא יראה בס' שהי'
 הקידושין בטלין עיין בדבריהם ז"ל וא"כ לרירן דקיי"ל דאין
 ברירה דהו"ל ספיקא עכ"פ כמ"ש מהרש"ל ז"ל גם אי מחיל
 ודאי לא הו' רק ספיקא לכל היותר דמי להך דפ"מ שירא
 אבא דאמר' ר"פ כל הגט דאי אין ברירה גם בחולה
 ברעת אחריס גם אס רצה האב אינה מקודשת דאין ברירה
 והכא א"כ שחולה ברצונו גם לרירן אין ברירה דהו"ל תולה
 ברעת עצמו קן עלה לכאור' על לבי אולם אחר הישוב
 והסתבונות מלבד דעת התוס' הר"ל לאו ד"ה הוא דרעת
 רבים מהקדמונים ז"ל דמהני מחילת התנאי והו' קידושי
 כסף לא למפרע ורק שחלות מעתה עיין ש"מ ז"ל הנה גם
 לדעת התוס' אין אנו לריכי' לזה נענין זה שקדשה וכנסה
 ובעל בחטיפות דאס ה"י רק הבעיל' בזמן רחוק גם לפ"ז
 לריכה גט מנספק כמו בקדשה סתם וכנסה סתם דמשום
 דהו' חרי סתמי לריכה גט מנספק לכ"ע . ולדעת הר"ן
 והר"ז ז"ל דגם בקדשה ע"ת לריכה גט לרירן דקיי"ל כרב
 אף לרבה וכיון ששיקר מה שאנו דנין בבעל ג"כ בזמן קרוב
 דחשיב הכל רק חד סתמא והיינו דבשאוה בחטיפות דאז
 חשיב הכל מעשה אי א"כ כשאנו אומרים בזה דמקדש דא"ה
 עבד"ז אמרינן משום זה דהכל הקידושין והכניס' והבעיל'
 ל"ה ע"ת דהכל מעשה אחת לקדש לכונו ולבוא עלי' ואין
 אנו לריכי' בזה לבוא מטעם מחילה ורק שאמרין דהכל
 ה"י בכל אופן ואין זה א"כ ענין לברירה ודוק :

והנה רש"י ז"ל לקמן ד"ה גט נמי לא תבעי ז"ל
 דהא שמואל לית לי' אה"ע בבט"ז כדלשמעין
 גבי קטנה מדברי רבנו ז"ל נרא' בעליל דמ"ל דל"ש לומר
 אתמא' סמוך רק בקדשה ע"ת וכנסה ובעל סתם וכמו
 עביארתי בחידושי ד"ל שסמך שבולאי אין בה מומין לכיון
 שיודעת שהתנה עמה אס ה"י בה מומין ל"ה נבעלה לו
 לכיון שיודעת שיש בה מומין הוא בעילת זנות בודאי אבל

היכי שלא התנה תנאי מפורש בשעת קידושין ורק דאין אמריי מתורת חומרה לבעל הקידושין ל"ש לומר בבעל דאחנא' סמיך דכיון שלא התנה עמה בפירוש אין ראי' מזה שנתרית להבעל לו שאין בה מומין ולכן הולך רש"י ז"ל להביא מתרחק לחמו דשמואל לא ס"ל כלל הך סברא דאח"ע צב"ז מק"ק דקטני דמתק דקדשה ע"ת אין ראי' ד"ל דמתעס דאחנא' סמוך קאתי עמה דלא שייך בקדשה סתם וכנ"ל וז"ב בכונת דברי רבינו ז"ל:

ולפי' לדין דקיי"ל בהך דקטני כרב דאינה לריכה גט משני משום דאח"ע בע"ז ובדואי בעיל כשהגדיל' גטש קידושין היכי שקדשה סתם ואח"כ בעיל לריכ' גט מה"ת ודאי לכ"ע דכיון דבזה ל"ש לומר אחנא' סמיך דמי להך דקטני דמסובה אח"א ודאי וא"ל גט משני ונסתר איפוח כל בניני. אמנם היכי דליכא עידי יחוד דל"ש לומר שקדשה בביתו ורק מתעס דכיון שאח"ע צב"ז אחולי אחיל קאתין עתה. יש לדון לכאור' ולהלק בין היכי שהבעיל היתה קרובה להקידושין והכניס' להיכי שהיתה רחוקה דהיכא שהיתה בחטיפות פשיטא דלריכ' גט ודאי מה"ת דבזה אמרין דודאי הסכים בהקידושין בכל אופן כדי שלא תהי' צב"ז שהכל מעשה א' וכנ"ל. אמנם כשהיתה רחוקה הדבר תלוי בפלוגתא של רבותיו בעלי התוס' והקדמונים ז"ל שהבאתי לדעת התוס' דל"מ ממילת התנאי רק משום דמעיקרא תלה בר"ונו חס יראה ולא יקפיד ל"ה רק ספק דאין ברירה וכנ"ל. אולם לדעת הקדמונים ז"ל דלמי' קידושי כסף עתה חשוב ככה"ל קידושי ודאי. אמנם נרא' לכאור' דז"א רק לתירוטם הא' של רבותיו בעלי התוס' דבקידש סתם או אף בקידש וכנס סתם בחטיפות אינה מקודשת כלל דלפי' ספיר י"ל שחלין במחילתו הקידושי כסף עתה דכיון דבקדושין הקודמים היתה לריכה להחזיר כסף הקידושין ספיר יוכל לקדשה עתה בהכסף הנ"ל וכמבואר בפוסקים אמנם אי נימא דגם מעיקרא היתה מקודשת מספק ל"מ מחילתו שיחולו הקידושין עתה ודאי מתדש דאין לה במה להתקדש כיון דלא היתה לריכה להחזיר כסף הקידושין אחר שפיו חלים מספק בן עתה על לבי :

אולם אחר העיון אני מסתפק הרבה לדעתי היכי שקידש וכנס ובעיל סתם אף שהבעיל היתה בזמן רחוק מ"מ מקודשת ודאי לכ"ע ומשום דגם בזה דל"מ מעשה אחת יש לומר דכיון דחזין עתה דבעיל שאינו מקפיד בזמניו דל"מ לא הוי עבד"מ ממילא בטלה האומדנה שפ"ד בן לא קידשה שהרי אנו רואין דלא קפיד ואף א"כ דלא אמרין לגלוי' למפרט מ"מ ל"מ נמפרט אומדנה דמוכח טובא עכ"פ וממילא חלו הקידושין למפרט וגם ד"ל דדוקא היכי דחזין דקפיד ל"ה קידושין בזמנא בה מומין אבל כל דלא ידעין כגון שמת א"ש לבעל הקידושין וע' תוס' יבמות דף ב' שכתבו בן נבי איילנות בשם הר"א מבורגווילה ואף שהתוס' דחו דבריו מ"מ י"ל דזה דוקא בחיילונות אבל בשאר מומין יודו וא"כ כ"ש בזה שראינו שבעיל ולא קפיד ואף אי נימא דל"מ איגלאי מלתא למפרט מ"מ ל"מ מה שעומד ולוח עתה לבעל הקידושין והו"ל מקודשת ודאי אלא שבוה האחרון וגם בדברי הר"א מבורגווילה ז"ל יש לגמגם דכיון דע"כ ז"ל דזה הוי מיעוט דלא שכיח כלל שלא יקפיד דל"מ אף ולמה נוכל לבעל הקידושין ולהו"י' בלי גט בשביל שלוח עתה דלמא עילה מלא וא"כ גם דלא חזין דקפיד למא נחוש אולם סברא הראשונה נרא' עיקר דהיכי דחזין פעם דלא קפיד נהלש עכ"פ האומדנה שלא יחשב אללו מוכח טובא ומקודשת ודאי משעה ראשונה אף דלא אמרי' אגמלמ"פ דהו"ל עכ"פ דברים שכלב דל"ה דברים כיון שנהלש כח האומדנה וכנ"ל [ויש לי בכל הענינים המדוברים בזה הדקדוקי דברים הרבה ובחודר במה שכתבתי והוכחתי למעט' דגם לאבני ספיקא הוי בקדשה ע"ת וכנסה וכו' דאחנא' לא

נוקי לה אחזקה חזקה פנוי' ובשלמה בהך דקידש סתם וכנס סתם דאמרי' לספיקא הוא ניחא דהתם הספק סתם לדין אי זה חשוב אומדנה דמוכח טובא ואין לנו איפוא לדון משום הסוק' דאין חזקה פנוי' של אשה זו יכולת להכריע. הספק שנסתפקו הסכמים בכלל האומדנה וכמו כן אי נימא דמתעס מחילת התנאי קאתין עתה וכדעת התוס' דהתנאי הי' על אופן זה דבזה הספק הוא בקיום התנאי הי' הרשב"א ז"ל בהשבויותו דהמעט' קיים כיון שהמעט' ובלשון בררתי במק"א דתנאי מילתא אחריחא הוא והמעט' חלה אלא שמתבטלת בביטול התנאי חס"כ למפרע אבל כשאנו דנין על קידושין מתדש אי צביחה או משום שמתחיל וכלו קידושי כסף עתה מתדש ספיר יש לדון לאחזקה בספק בחזקה פנוי' אלא שלא הוצאו עוד אללי בכור הבחיי' ולכן אשים מתחום לעטי בזה] והנה כבר הבאתי למעט' דעת הריב"ש ודעתו ז"ל לחלק בין מומין אלו למומין גדולים ומכוערים דבאלו ודאי אינה מקודשת. אמנם מדברי התוס' ושאר הקדמונים ז"ל יראה דלא חלקו בכן מרלה מוקי הך השטח דסימפון בזמניו גדולים אולם באמת לדינא אין ראי' מדבריהם ז"ל דס"ל דגם בזמניו אלו ספיקא הוי והא דלא חיראו דעלייהו קאמרין דהיישין לסימפון היינו משום דסי' דמומין גדולים ומכוערים אלו לא שכיח כלל ולא היישין להו דמה"ט ל"ח בעבדים לסימפון דנכפה וכדומה וכמ"ש התוס' לעיל דף נ"ח ע"ש ד"ה הנהו קלא אית להו עיי"ש. והנה חס כה דאמרי' יש לדון דמומין גדולים ומכוערים נכפה וכדומ' ל"מ בקידש סתם וכנס סתם ולא בעיל דלעת הסוברים דשויס הם לקידש סתם לתוך אלא אף בבעל א"כ גט ד"ל דדמי למוס דחיילונות דכתבו התוס' בביתין דף מ"ו דלא שייך לומר לחזקה אעפ"כ דכיון דלא שכיח לא חסוק אדעת' לחוש אולם מלבד דגם בחיילונות גופא יש חולקים עיין פירש"י ור"י ז"ל ע"ש עדיין יש לגמגם ולומר דמוס חיילונות לא שכיח כלל משא"כ שאר מומין גדולים דאף דלא שכיח מ"מ אינו ל"ש כמוס דחיילונות דנימא דל"ש לומר בשביל זה חזקה דא"ח עבד"ז :

סוף דבר לכ"ד בשאלתינו אף חס נדמי אשה לאיש מ"מ כיון שקדש וכנס ובעיל סתם בע"ז גט והדברים מטיס דהוי אח"א ודאי מה"ת ואף דליכא עידי יחוד וכאשר בררנו וכבר כתבתי דקשה לדמות מוס נכפה למוס חיילונות ולסמוך על דעת התוס' ודעתם ז"ל דכיון דלא שכיח לא חסוק אדעת' ולא חסם לבעול עמ"ל. והנה כפי אשר חבין מלשון השאל' הי' הח"א נכפה שאינו קבוע לו זמן ואם כן הוא מבוחר בש"ס דכתובות דף ע"ז דחשוב כמומין שנגלוי דאינו יכול לעטון כלל וכן פסקין להלכה. ומלבד כל זה אמרין בש"ס כמנה מקומות דאיתתא בכל דהו ניחא לה דטב למיתב טן דו :

וראיתי לכת"ה שהריגם בזה וכנס דלא נמלא סברה זו רק בזמניו שטרפאו לקמן דף ע"ה אבל ראי' יותר ברורה מדברי הרמב"ם ז"ל סכ' בהך דהלך אלל רופא שאין גנאי לאיש בזמניו שכתב עברו ונרפאו ואין האשה מקפדת ע"ז ומוכח דדוקא בזמניו שטרפאו אמרין הכי אולם באמת אין ראי' לא מדברי הש"ס ואף לא מדברי הרמב"ם ז"ל לחלק בזה והתם שאני דמירי דהתנית ע"ת שאין בו מומין דחזין להדיא שמתקפדת בזה והתם דכיון שטרפאו אמרין דלא הקפיד' רק שלא יהיו בו מומין עתה אבל לזה אינה חוששת שלא ישי' בו מומין שטרפאו שאין גנאי כ"כ ואף דבא"ש הו"ל בזה ג"כ קפידה מ"מ בדידי' אמרי' דאיתתא ככ"ד ניחא להו. ומדברי רבינו הגדול ז"ל אלו וכן מדברי כל הפוסקים ז"ל נרא' בעליל דהיא מקודשת ככה"ג ודאי ודלא כאשר ר"ה **קתנה** לנייר דאיט' רך ומוניח

והוי ספק מקודשת ועי' כ" דאין נאמר שזהו סברא מו' לה לדידי נכ"מ דבאמת נ לא ספק השקול ורק דכיון כח האומדנה שלא תהי' דאולי ככ"ד ניחא לה ושוו דברים דכל שאינו יודע בררתי למעט' בשם המהר אולם חס אמנס אין מזה איתתא ככ"ד ניחא לה וכ להיפוך וכמונן ונחמו חק. דנתן הכסף לאבני משמר לפני מוכ"ש תיפוק בלי ח נפשה ומשני טב למיתב נ טבוב לה למיתב טן דו דהך למיתב ז"ל דיבס מומר ו דאדעתא דהכי ל"ק נפשה גב' טב למיתב ט"ד וכי שהקו צב"ק שם ובכתוב ע"מ לנכסה דא"כ בלוקח כן לא קנה ותיירי דברי' אומדנה דהמוכר לא הוי בדעתו של הלוקח ג"כ מ לתנאי כזה אין כאן אומד מניגים חס עלמנו לספק שקידושין תלוי ג"כ בדעת ספק לא הוי עיכוב מנר אחר מיתתו ומלוי א"כ ת עכ"ל דהך דמשני טב ל לא הוי מעכב ליכא ט"ד האחרונים ז"ל אלא שלא לדעת התוס' ומהר"ם ז"ר דהו

והנה לפי פירש"י ז"ל להבין דכיון דלא אחר מיתתו א"כ באמת נ לומר דרש"י ז"ל לא ס"ל דמפרט לפי הס"ד דאין שתפול לפני מוכ"ש בשוה שתוכל ליפול לפני יבס נ זה יבטלו הקידושין ולא בהתנאי שהיתה יריאה נ דטב למיתב ט"ד כו' והוי ככ"ד ניחא לה. אולם זה וטובה דמהכ"ת נימא דה תנאי כזה דלא **והנראה** לפמ"ש וחילוקים דנפ"ל לפני מוכ"ש מיכ מהאיירוסין דמן שנסחאין קדשה נפשה כיון שתלוי הוי הבעל מתר' לתנאי יש לומר לדעת רש"י דס" דחס הי' עיכוב מנר נ לא שייך לומר אומדנה שומדת בודאי לא הוי נ גם בשעת נשואין לא מו שלא תעשה בעיולותיו ב

והוי ספק מקודשת ועי' כ"ז בפוסקים: ומה שנתקש' כח"ה
 דל"ך נאמר שזהו סברא מהוללת דליתתא בורחא בכ"ד יומא
 לה לדריי לק"מ דבאמת לא בעינן שיהי' זה ודל"י ואף גס
 לא ספק השקול ורק דכיון שעכ"פ יוכל להיות כן זהו מנרע
 כח האומדנא שלא תהי' מוכח עובא וידוע לכל עכ"פ
 דלדל"י בכ"ד יומא לה ושוב הו"ל דברים שבב"ד דל"ה
 דברים דכל שאינו ידוע לכל הו"ל דברים שבב"ד ודאשר
 בררתי למעט' בשם המהרי"ט ז"ל עמש"ל זה פשוט וברור
 אולם אם אמנם אין מזה ראוי' דבמומין שעורס בו ל"ה
 אימתא בכ"ד יומא לה וכי"ל . אמנם כ"כ אין ראוי'
 להיפוך וכמוכן ונחוי' חנן. הנה בש"ס דב"ק דף ק"י בהך
 דתנן הכסף נלכטי משמר פריך אלא מטעה יבמה שנפלה
 לפני מוכ"ס חפוק בלי חליטה דלדעתא דהכי לא קדשה
 נפשה ומשני טב למיחב טן דו והנה רש"י ז"ל פירס דהיינו
 שטוב לה למיחב טן דו עס הבעל אף על ספק שנתא תפול
 לפני מוכ"ס. אמנם מדברי מהר"י בר"ב ז"ל נראה דמפרס
 דהך למיחב טן דו איבס קאי עיין בדבריו ז"ל שכ' דמפרס
 הגאונים ז"ל דיבס מומר אינו זוקק דהיינו מטעם אומדנא
 דלדעתא דהכי ל"ק נפשה דמומר גרע ממוכ"ס ולא אמרי'
 גב' טב למיחב ט"ד וכ"י מדברי רבותינו בעלי התוס'
 עסקו בב"ק עס ובכחובות דף מ"ז בהך דלא כ"ה אלא
 ע"מ לכנסת דל"כ בלוקח בהמה ונערפי' יומא דעל דעת
 כן לא קנה ומיררו דברים התלוי בדעת שניהם לא שייך
 אומדנא להמוכר לא הי' נתרנה. ביאור דבריהם דאף דתלוי
 בדעתו של הלוקח ג"כ מ"מ כיון דהמוכר לא הי' נתרנה
 לתנאי כזה אין כאן אומדנא דמוכח עכ"פ שהלוקח לא הי'
 מוכיח אה עממו לספק כזה וכחבו דבהך דיבמה אף
 שקידושין תלוי ג"כ בדעת שניהם מ"מ שייך אומדנא דבני
 ספק לא הי' עיכוב מלך הבעל דלא איכפת ל"י מה שיהי'
 אחר מיתחו ותלוי אי"כ תנאי זה בדעתה לחד עכ"ד ולפ"ז
 עכ"ל דהך דמשני טב למיחב ט"ד איבס קאי דכיון שהבעל
 לא הי' מעכב ליכא ע"ד דבעל כלל וכבר העירו קצת בזה
 האחרונים ז"ל אלא שלא בארו כל הנורך ולפי הג"ל מוכח
 לדעת התוס' ומהר"ם ז"ל הג"ל דגס במוכ"ס אמרי' דבכל
 דהו יומא לה :

והנה לפי פירש"י ז"ל דטן דו אבעל קאי באמת לריך
 להבין דכיון דלהבעל לא איכפת ל"י במה שיהי'
 אחר מיתחו אי"כ באמת תשאר אללו ומה ע"ד איכא ורלתי
 לומר דרש"י ז"ל לא ס"ל הך סברא דלא איכפת ל"י ורק
 דמפרס לפי הס"ד דאין האשה מכנסת עממה לספק כזה
 שחפול לפני מוכ"ס בשום פנים. ואלו הוי סליק דרעתה
 שחפול ליפול לפני יבס מוכ"ס בודאי היתה מתנית שבלופן
 זה יבטלו הקידושין ולא היתה מתקדשת לו אס הי' מעכב
 בהתנאי שהיתה יריחה מספק וחסש הגדול ההוא וע"ז משני
 דטב למיחב ע"ד כו' והיתה מכנסת עממה לספק זה דליתתא
 בכ"ד יומא לה. אולם זה דוחק דסברת התוס' באמת חזקה
 וטובה דמהכ"ת יומא דהבעל הי' מעכב ע"י שלא להטיל
 תנאי כזה דלא איכפת ל"י כלל וכלל :

והנראה לפת"ם הפוסקים ז"ל דלפי דעת התוס'
 וחילוקים זה שהבאתי עכ"ל דקושיות הש"ס
 דנפ"ל לפני מוכ"ס חפוק בלי חליטה הוא רק ביבמה
 מהאירוסין דמן הנשואין לא שייך אומדנא זו דע"ד כן לא
 קדשה נפשה כיון שחלוי בדעת שניהם דבשואין ודאי לא
 הי' הבעל מתר' לתנאי כזה שיהי' כל בעילותיו כ"ז ולפ"ז
 יש לומר לדעת רש"י דס"ל דגס מן הארוסין לא היינו אומדים
 דאס הי' עיכוב מלדו היתה מכנסת עממה לספק זה באמת
 לא שייך לומר אומדנא ומשום דכיון דכל חרוסה לנשואין
 עומדת בודאי לא הי' מתר' שחטיל תנאי בהקידושין דלדל"י
 גס הידות נשואין לא חבטל התנאי דאף גס לבבה יש חזקה
 אלא גביה דליתא כ"כ מ"מ כיון אלא יב"ד ל"כ

שכסוף תפול לפני יבס מוכ"ס לא חסיה מחמת זה גס לב"ז
 ולומר שהאומדנא הוא שהיה' תמנית אס ימות בעודה חרוסה
 עכ"פ יבועלו הקדושין דזה לא איכפת ל"י לא ס"ל לרש"י
 ז"ל שנאמר שאס הי' עולה על דעתה שחולל לבא שחפול
 ליבס מוכ"ס היתה תמנית כן דכיון שלא היתה יכולה להטיל
 תנאי רק אס ימות מהאירוסין דוקא ל"ה אומדנא שהיתה
 חוששת למיתה בזמן קצר כזה כלל ועכ"פ מוכח עובא לא
 הוי ורק דשיקר קושיות הש"ס הי' דהיתה מתנית תנאי
 גס לאחר הנשואין ולא היתה מכנסת ח"ע להתקדש לו כלל
 בלי תנאי וע"ז משני למשום טן דו של הבעל ל"ה לספק
 כזה. ויש לומר עוד דס"ל לרש"י ז"ל דקושיות הש"ס שס
 לא ממעשים בכל יום הוא דאף אס גדון בזה נחמת אומדנא
 מ"מ לריכיה חליטה מדבריהם וכמו דאמרינן בסוגין בכחובות
 עס דלריכ' גע מדבריהם ומשום דכיון דלא הוי תנאי מפורס
 ואמרו אשת איש יולאה בלי גט וה"ה אי"כ לענין חליט' ואף
 דאין קיי"ל כרבא דקאמר האי תנאי סמוקי מספקא ל"י
 מ"מ לא מלינו שחלוק רבא ארבה ור"ח בגוף הדבר באומדנא
 דמ"מ לריכ' גע מדבריהם וחסש דשמא יאמרו כו' [ונ"מ
 בזה גס בהך דהחס לענין קידש מתס ולא כנס לדעת
 הסוברים דל"ה ספיקא דמ"מ לריכ' גע מדבריהם וכי"ל]
 ורק דשיקר הקושיות מקרא דסמוכין שאין חוסמין יבמה
 שנפ"ל לפני מוכ"ס דב"ז מה"ס ח"כ חליט' ויבוס וחי היינו
 אומרים דבנשואין לא שייך אומדנא כיון שחלוי בדעת הבעל
 שלא הי' מתר' לתנאי כזה וכי"ל לק"מ דנוכל לאוקמי קרא
 ביבמה מהנשואין ורק דלפי הס"ד לא היתה מכנסת עממה
 כלל לספק כזה בשום פנים וע"ז משני דטב למיחב טן דו
 וכל שלא הי' הבעל מתר' היתה מכנסת עממה לספק זה
 ושפיר אי"כ נוכל לאוקמי קרא ביבמה מהנשואין ומן האירוסין
 באמת ח"כ חליט' רק מדבריהם וכי"ל ודוק :

ועיין בפוסקים ז"ל שמתחו על מהר"ם ז"ל שכ' בעמנו
 של הגאונים בהך דאח מומר דהוא משום דאמרי'
 דעל דעת כן לא קידש' נפשה וכי"ל דתינה דנפ"ל מן
 האירוסין בנשואין מאי איכא למימר דבנשואין לא הי' הבעל
 מתר' וחסבו תלוי בדעת שניהם דל"ה אומדנא וכי"ל ובחי'
 אמרי' למ"ס האחרונים ז"ל לענין התנאי בקידושין ונשואין
 שכ' מהר"י ברונא באח מומר שאין חשש בזה משום שיהי'
 כל בעילותיו בעילת זנות שבאמת אין בזה שום נדכיד איסור
 ל"ה לדעת רוב הקדמונים ז"ל שחלקו על הרמב"ם ז"ל שאמר
 פלגש להדיוט אלא אף לדעת האוסרין אין איסור רק היכי
 דליכא קידושין כלל אבל לא היכי שאמרינן כן נחטעלו למפרע
 דמ"מ בשעת שבא עלי' לא היתה כהפקר עיין בדבריהם
 ז"ל שבארו דהא דאמרינן אין אדם עושה בכ"ז אינו מלך
 איסור ורק שגנאי הוא לו בפני בני אדם שיסברו כן ואינו
 באמת ביאת זנות ורק דתמוזי כב"ז ונרא' להביא ראוי'
 לדבריהם אלו ז"ל מסוגיא דשעמתי' כחובות עס דמדמי'
 לפי הס"ד הך דקדש' ע"ת וכנס' סתס לגמרי להך דקטני'
 שהגדיל' ונס לפי המסקנא רק משום דתנאי' סמוך קאתי
 עלה לחלק ביניהם והרי בל"ז אין דמיון זה לזה דבקטני'
 ליכא איסור בע"ז כנ"ל דחול' לתקנו לה נשואין ובהך דקידש'
 ע"ת איכא איסורא דהוי כ"ז מתס ח"ו דגס ככה"ג ליכא
 איסורא וכי"ל דאף להאוסרים פילגש מ"מ זה אינו רק
 משום דהוי כהפקר משא"כ בהך דתנאי דבשעת הביאה
 עוד לא היתה יכולה להבעל לאחר דכל זמן שלא הקפיד
 ואמר שאין רצונו בזה עדין לא נחטעלו הקידושין ואף שעתה
 נחטעלו למפרע אין כאן איסורא דב"ז לכ"ע ורק דתמוזי
 כב"ז ובגנאי הוא לו ודמו אי"כ שפיר להך דקטני' ודוק :
וייש' לי לפ"ז שהורי דברים בענין קדש' מתס וכנס
 מתס ובעל שהעליתי למעט' ראש דסוי' אשת איש
 ודאי לכ"ע לדידן דקיי"ל כרב בהך דקטני' דא"כ גע משני
 דקדשה לא שייך לומר דתנאי' סמוך עמש"ל דלפי הג"ל מלך

מ"מ
 בריס
 א:שר
 לויית
 א לא
 א:שר
 זמן
 נומין
 עלבר
 יומא
 וברא
 אבל
 א:שר
 אלל
 ואין
 נרינן
 דברי
 עיין
 דכיון
 עתה
 שאין
 יידי'
 ז"ל
 דה

אחר י"ל דלא נעשית עתה ח"א ודאי דלא שייך בזה כלל
הך חזקה דאין ארס עושה בב"ז דכיון דבאמת לא הוי ב"ז
ורק דמחזי בב"ז זה אינו רק היכי דקדש' ע"ה דא"כ נט
משא"כ בסתם דלריב' גט מספק לא מחזי בב"ז כלל דמהכ"ח
יאמרו שהוא ב"ז אחרי שלריב' גט ממנו וכיון דלא שייך
הך דא"ה עושה בב"ז. גם בבטל ח"ז גט רק מספיקא.
ולדעת הפוסקים ז"ל שהבאתי דבמומין גדולים ומכוערים
בדאי דהוי אומדנא דמוכח טובא אי לדעת החוס' בתירוט
קמח היכא שקידש כנס ובעל סתם בהכיפות ח"י כמס"ל
דכל שהי' סתם ולא תנאי מפורש אף דאיכא אומדנא מ"מ
לריב' גט מדבריהם שלא יאמרו כו' אף לדירן דקיי"ל כרב
ח"ז גט רק מדבריהם דכיון שלריב' גט לא שייך לומר
דמחזי בב"ז וכ"ל ואף דגם בקטני שהגדיל' לריב' לכ"ע
גט מדבריהם אף בלא בעל יש לומר דשאני הסתם דהכל
יודעין שאין קדושי קטנה קידושין גמורים ואף שלריב' גט
ידעו שהוא רק מטעם חומרא בעלמא ומחזי ח"כ כשכבר
הגדיל' ויכול לעשות בה קידושין גמורים בעילותיו כב"ז
משא"כ בקדש' סתם וכמוכ'ן. ויש לי בזה דברים הרבה
אולם לא ירפתים עוד במג'ה דעת והבחיני ולא באתי
איפוא רק להעיר לב המעיין בהלכה. ולפי הנ"ל יש לומר
לדעת מהר"ם ז"ל דס"ל דיבס מומר גם מן הנשואין יש
לומר דעל דעת כן לא קידשה נפסה דלא חשיב תלוי בדעת
שניה דגם הבעל לא איכפת לי' דכיון דאין בזה באמת
איסור ב"ז וכ"ל ורק דמחזי בתנאי זה לא שייך זה ומשום
דבזה דלא יבטלו הקידושין רק לאחר ניתוחו אף אינימא
וכן הדעת נותן דאם תיפוק בלא חליה יאמרו שהי' ב"ז
מ"מ במומר לא שייך זה דיתלו לומר דעיניו רבין דמומר
אינו זוקק ולא יתלו כלל בביטול הקידושין וכיון דלא שייך
ט"ד במומר פטורה מהחליה ותן היבוס ודו"ק בזה :

ובגוף הדבר שהבאתי ראי' דבכל מקום אמרינן
דאימתא בכל דהו ניחא לה אף במומין גדולים
שעורס בו מדברי החוס' ומהר"ם ז"ל הנ"ל דלדעתם הך
דטב למיחב טן דו איבס קאי הרי דאף במוכ"ש אמרינן
דבכ"ד ניחא לה. אחר ההתבוננות אין מזה ראי' מוכרעת
דבדעת מהר"ם ז"ל באמת יש להעמיס דס"ל כפירש"י ז"ל
דאבעל קאי והיינו דלפי הס"ד ע"ד כן לא קדשה נפסה
ולא היחה מתקדשת רק ע"ה אף אם הבעל הי' מעכב
וע"ז משני דמשום טן דו של הבעל היחה מסכמת לדעתו
והיחה מכנסת עלתה לספק וע"ז כח מהר"ם ז"ל דלספק
שחפול לפני מומר לא היחה מכנסת עלתה בשום פנים
ולא היחה חושפת ט"ד של הבעל דבמומר החששא גדולה
יותר מלנבי מוכ"ש [ולכאור' אמרתי דז"ה רק אי נימא
כמס"ל לפירש"י ז"ל דגם באירוסין ל"ש לומר דלא איכפת
לי' וכ"ל ושפיר יש לומר דמשום ט"ד של הבעל לא היחה
מונעת להתקדש לו בלי תנאי. אולם אי נימא כמ"ש
בתירוט האחרון דמן האירוסין באמת לא חשיב תלוי
בדעת שניהם דלא איכפת לי' ולא שייך לפ"ז ט"ד ורק
דמ"מ חוללת מדרבנן וקרא דסמוכין יידיי מהנשואין
עמש"ל ח"א לומר כן למהר"ם ז"ל דהוא ז"ל ס"ל דיבס
מומר דאינה חוללת כלל ומוכח לדעתו דגם מדרבנן אינה
לריב' חליה כל היכי דאיכא אומדנא דמוכח וכמוכ'ן]
וגם לדעת החוס' דס"ל דקושיות הש"ס שם היא רק היכי
שלא הי' הבעל מעכב יש לומר ולפרש דהא דמשני דטב
למיחב ט"ד אבעל קאי והיינו דאמרי' מתוך בהילתה להיות
לאיש לא היחה חושפת להטיל תנאי תמחה הספק הזה כלל
ולא היחה חוקרת כלל שהבעל לא יעכב ואין ראי' ח"כ
דשייך טן דו דאימתא בכל דהו ניחא לה גם במוכ"ש
וכ"ל ודו"ק :

והנה אם כה נחליט יש לדון ולומר גם בדרון שאלמניו
דק"י מ"ב ע"ה ז"ל ר"א י"ן כ"ב ג'ה

מלפון השאלה הי' נכפה שאין קבוע לו זמן דיכולה היחה
להודע וכדאמרי' בש"ס ופוסקים ז"ל דנכפה שאינו קבוע
לו זמן כמזמין שבגלוי דמי ולפי הנ"ל יש לומר דזה לא
שייך רק לענין מומי האשה אבל במומי האיש ל"ש כן
ומשום דאימתא בכ"ד ניחא לה מתוך בהילתה לא חששה לחקור
ומתכה שאין בו מומין אלו וכ"ל בהך דמוכ"ש לפ"ז ועתה
שודע בבירור שהוא נכפה ר"ל י"ל דהוי מקטענות וכ"ל
דירה עדיפא מידו לענין זה דב"ז אמרינן דמדלח חקר
ודרש לדעת סבר וקיבל משא"כ גבי האשה וכ"ל ודו"ק
אולם עכ"ז לא משום שאנו מדמין נעשה מעשה להקל
בכה"ג אף אם היחה תמנית בפירוט ע"ה שאין בו מומין
וחקראינה כאלה שנמא' בו מוס נכפה שאינו קבוע לו זמן
והדבר נרין חלמוד : ובגוף הענין אי אמרינן גבי מומין
שעורס בו דבכ"ד ניחא לה אימתא מלך הסברא לחלק בין
מומין גדולים שאם נולדו באיש כופין אותו להוליא כגון
בעל פליפוס וכדומה ובין שאר מומין דמומין שכופין
להוליא ע"כ דלא שייך בזה לומר דבכ"ד ניחא לה דלכ"כ
היאך כופין ועושין גט מעושה משום שאינה יכולה לסבול
ולא חיישינן דאי לאו דעיני' נתנה באחר היחה מתרלית
גם בזה דבכל דהו ניחא לה ורק משום שעיני' נתנה באחר
עילה מלאה והו"ל ח"כ גט מעושה משא"כ בשאר מומין
ועיקר החילוק נראה לי דלאו משום דאלו המומין גדולים
ביותר ורק דאלו שנופין להוליא אחר מנו חכמים הנה
דברים שאין הגוף סובלם מתמנת מיאוסן וסירחון משא"כ
מומין אחרים אף גדולים שבגדולים אין בהם עיני' נמא' שאין
דעת ארס סובלם. דאלו רואין שאיש אחר לא ימנע לשכב
יחד עם מי שיש לו אף מוס גדול שקטעה ידו או רגלו
או כוונא. ואין זה רק קפידא לאיש על אשתו או להיפך
וכענין מקח שרוכ'ה ארס שהי' שלם ממוס וזה ענין
התלוי ברזון ואשר ע"כ שייך לומר בזה דבכ"ד ניחא לה
ומכריע ראונו משא"כ במומין שכופין להוליא אין בהם
קפידא לחוד ורק שאמרו רז"ל שזה דבר נמא' לכל ואינו
תלוי ברזון כמו שאנו רואין בחוש שבכל חפץ ורזון הארס
לסביבות שונות לא יוכל עשות דבר כזה שאין הגוף סבלו
ונפשו קלה בו ביותר. וממילא שלא שייך לומר בכמות אלה
דאימתא בכ"ד ניחא לה ולכך כופין להוליא בחלו ולא
חיישינן לנט' מעושה. וממילא כ"כ נראה דאין לחלק בין
אשה לאיש לענין לבטל הקידושין בקידשה סתם במומין
כאלו ולפ"ז בנכפה וכ"ד הדבר תלוי במחלוקתן של ר'
יואל והר"ם אי נכפה היא בכלל אלו שכופין להוליא כן
נראה לי :

וידעתי כי יש מקום בראש לומר ולחלק דאף בחלו
שכופין להוליא מ"מ ל"ה אומדנא לגבי האשה
לבטל הקידושין ומשום דשאני חתם שהיא לוותת שאינה
יכולה לסבול וכיון ששערו חכמים ז"ל דמומין אלו אין
הדעת סובל ונפש הארס קלה בהם ביותר מהימנין לה
ז"ל דעיני' נתנה באחר. והרי כבר נודע דעת הרמב"ם
דבטעונת מאיס. עלי לבד כופין להוליא ול"ה ששקר בימינה
וח"כ אף שרבו החולקים היינו היכי דליכא אומדנא ורגלים
דהיישין לעיני' נתנה באחר אבל היכא שרואין אלתמו
מומין כאלו שפגש הארס בחלם בהם מהימנין לה משא"כ
לענין ביטול הקידושין בנתקדשה סתם יש לומר דגם בחלו
המומין ל"ה אומדנא דמוכח טובא וידוע לכל עכ"פ שלא
היחה מתקדשת לו על דעת זה כיון דאימתא בכ"ד ניחא
לה ואינו מוכח וידוע שבטעת הקידושין לא היחה מסכמת
לזה בודאי אולם אין דעתי נוחה בחילוק זה ועיין בהג"א
ז"ל שהביא דברי רבצ"ה ור"י ז"ל א"ך דנכפה כמומין
שבסתר דמי וז"ל אע"ג דנכפה בחשה הוי מוס מש"ה
אין ראי' להחשיבו מוס גבי אימתא דאימתא דהו"ה

אם כה נחליט יש לדון ולומר גם בדרון שאלמניו
דק"י מ"ב ע"ה ז"ל ר"א י"ן כ"ב ג'ה

לי ראי' ברורה. מדברי
לחמא מחשיבה מומין
למעט דס"ל דגם בכ
ורק דבהני מומין השג
לומר כן וביאור הדבר.
ח"כ דגם בנכפה כופין
ניחא לה דגם נכפה אי
וממלכת ארמו. ודמי
להוליא [וכפי הבחינה ש
באמת יראה כדברי ודי
ח"כ דאין להממיר כ'
מלמד מטעם מקח טעו
בזר אלא בבירור עיניו
דברים בבירור דעת
מומין שכופין להוליא ו
שנפחה אלא שאין כאן
עוד כל אשר רחש
והנה בדרון שאלמני
נוסף להחמין
עשהה שלום עמו ודרו
אלא שכתב השו"ב ב"ז
או דברים שבסבולתן
ח"כ מרווגה עמו. אמ
דאף אי נימא דזה לא
להיות עמו עד שיירפ'
בס"י ל"ט ס"ק י"א דא
לו רפוא' ואין זה ח"כ
גם ראי' לא יתפא' ונא
שאינה יכולה לסבול.
דאשה בכ"ד ניחא לה
מוכח וידוע וכ"ל] מה
בסתר עכ"פ מה שפטר
ארס עושה בב"ז משום
ודמי למוס חילוניות ש'
ארס עושה בב"ז דלא ו
ממומו ורק שקומה שי
שכיחא. הנה ב"ז אחר
יתפא' ואדרבה הובטח
זה ר"ל והאשה מרווג'
מי יודע עד כמה זה
קרוב מת אין כאן לדו
פ

אמנם מה שיש לר'
עדי יסוד ו
לו ח"כ דכיון דמיקף
מומו א"ת שאין לחוש
כן לתם שבבעל' לו אחר
מקורס כתבעל הקידושין
וכמ"ש הפוסקים ומכל
ולחוש ח"כ רק שנתקד
יסוד הו"ל קידושין בלו
אף שניהם מודים וי
דעתי' אולם באמת המנ
שנוי' דלדעת הר"ה
ואשתו ח"כ לעידי יסוד
ואם אמנם הר"ה ש"ז
אלו מהלכה וכתב דד
האחרונים ז"ל יראה דה

אם כה נחליט יש לדון ולומר גם בדרון שאלמניו
דק"י מ"ב ע"ה ז"ל ר"א י"ן כ"ב ג'ה

לו זמן דיכולה היתה
 ל נכפה שאינו קבוע
 י"ל יש לומר דזה לא
 במומי האיש ל"ס כן
 ילחה לא חשבה לחקור
 אך דמוכ"ס לפ"ז ועמה
 דהוי תקפה עשות וכ"ל
 אמרין דמדלא חקר
 י האשה וכ"ל ודו"ק
 נעשה מעשה להסכל
 ע"מ שאין בו מומין
 ה ש' ש' קבוע לו זמן
 אי אמרין בני מומין
 דר הסברא לחלק בין
 ין אותו להוליא כגון
 ומין דמומין שכופין
 כ"ד יחא לה דאל"כ
 שאינה יכולה לסבול
 אחר היתה מחרצית
 ע שע"י נחנה בחצר
 ע' ש' צ' ש' ד' מומין
 יאלו המומין גדולים
 מנו חכמים המה
 וסן וסירחון משא"כ
 הם ענין נמאש שאין
 אחר לא ימנע לכשב
 נקטעה ידו או רגלו
 על אשמו או להיפך
 י"ס ממוס וזה ענין
 הו דבכ"ד יחא לה
 ין להוליא אין בהם
 יר נמאש לכל ואינו
 ה ספן ורפון האדם
 ה שאין הבוקר סבול
 וי"ד לומר בכמו אלה
 להוליא באלו ולא
 זה דאין לחלק בין
 י' דעה סתם במומין
 ב' במחלוקתן של ר'
 שכופין להוליא כן

יראי צדורה מדרבנו אלה נראה דגם ז"ל נכחד
 תא מחחינהו מומין דידיה לענין תק"ט ולענין כפי'
 ועם דס"ל דגם נכפה שייך לומר דבכ"ד יחא לה
 ק דבדיני מומין השניס במהנה שכופין להוליא ל"ס
 ז' כן וביאור הדבר כמש"ל ולדעה הר"ש ודעמי ז"ל
 דגם בנכפה כופין עכ"ל דגם בנכפה לא אמרי' דבכ"ד
 קח לה דגם נכפה אינו קפידא לבד ורק שהנפש בחלה בו
 ימאסת אוחו . ודמי למומים השניס במשנתינו שכופין
 זוליא [וכפי הבחינה שהבאתי מא"ש אחר שאינו בעל המקל
 אמת יראה כדברי ודעת הר"ש ודעמי ז"ל בזה] וה"ה
 י' דאין להחמיר כ"כ לענין האומדנא לבטל הקידושין
 י' דגם מנוס מקל עטות וכאשר בררנו ודו"ק כי זה היא
 יוד אלני בצירור עניינים אלו ויש לי עפי' האומר הרהורי
 בריס בביאור דעת הרמ"ה ז"ל והמולקיס עליו בהנך
 יומין שכופין להוליא אי כופין היכי שירעה בהס קודם
 נשאת אלה שאין כאן מקום הביאור בשגם לא הבאתי
 עוד כל אשר רחש לבי בכל זה בצור הבחינה :

ואכמ"ל יותר . אחרי כל צירור הדברים האלה והחזיון הזה
 עני כ"ת לנוכח יביטו כמה רבו הנדרים להחמיר בכ"ד
 יותר מעל אחת שבע ספק וגם ודאי איסור תורה ואחרי
 שעל מיתת היבס אין לנו רק אומדנות והשערות לבד אין
 מקום עתה לדעמי להחיר האשה העלוב' לשוק ועל"פ
 היעוזה לחקור שמה היטב בצריזקאוו אולי יודע עכ"פ
 בצירור כי לא נחמר בזמן ההוא שהעיור העדים ר' יעקב
 בן חנוך ור' בנימן יהודה בר' לבי כי נמאלו שני קאנטניטין
 יהודי ואינו יהודי נטבעים בנהר שוס יהודי או מומר
 מהקאנטניטין אשר ה' שמה רק הקאנטניטט שאלתאזויטז
 הכ"ל אשר אנו מבקשים ואז נוכל אולי להמליח היתר
 להעלובה הזאת מטעם כאן נמלא כאן ה' שהאריכו הפוסקים
 ז"ל אולם מהנורך לבדר מאת העדים הכ"ל מאין ידעו
 שהנטבעים ה' קאנטניטין אולי לא ידעו זאת רק
 מהבגדים שנמאלו מוכמים אלל שפת הנהר דזה גרעון גדול
 וכאשר לא יבחד מאת כת"ה והנלפע"ד כתבתי :

סימן קח

ב"ה לבוב יוס ג' י"ט אב תר"מ לפ"ק .
 לכבוד יריר ה' וירידי עוז הרב המופלג בצור' ויראה
 דקרו כהררי אל בכה ולאל כבוד מו"ה שלום מנשה נ"י .
תובן השאל' שבנו נשא אשה בת ר' יוסף בישוב טמון
 לאנטניפאלי והאש' היתה עוד איזה שנים קודם
 החמו' סולנית ר"ל היינו ששבו אחת בכל חודש י' שבה
 בדודה ועלובה ואב' עשה ערמה שלא תישע על ימי הרגל
 למקום כ"ת ושלא אחר החמו' ועלם רך בשנים לא ידע מה
 היא ואחר החמו' כי ראה זאת אמרו לו מקרה הוא וכי
 כן דרך הנשים לפעמים בשעת ווסתן ואך כאשר ארכו
 הימים כ' לכ"ת ולקח אותה לבריסק לעסוק בדפואות אלל
 הרופא המומח' באזינסקי ובנכס' הטוב מנכה ואח"כ נתעבר'
 ולא היתה בקו הבריא' וכתבו לכ"ת לדרוש עבורה אלל
 הרופא הג"ל ותיכף בהזכיר לפניו שמה ושם עירה אמר
 לו בזה"ל ז"א פאן זינע וי"ת לא רצה לעבר את בנו ולא הודיע
 לו מוכן החולי וכאשר ילדה הולד הראשון י'אה מדעתה
 איזה שבועות ורצה הבעל לישע ממנה ופתוהו שזה מקרה
 לפעמים ביולדות ונתפת' לדבריהס ואח"כ ילדה שני פעמים
 וזא לא ה' הבעל בביתו והשב כי ה' כראוי ואחר ילד'
 ולד רביעי ו'י'אה מדעת' באופן קשה ומר מאוד ונפרד
 בעלה אח"כ ממנה זה כחמש' שנים ועמה נודע לנו שגם
 בשתי הלידות האמצעיות י'אה מדעת' [זה בדקדוק כי רק
 בלידה אחת מהשנים האמצעיות י'אה מדעת' וליד' אחת
 היתה כראוי בלי מנכסול כאשר רואה אנכי עמוך מסו' הרב
 הה"ב מפרוזין נ"י] והבעל אינו רוצה בשום אופן לרוד עמה
 עוד ואך לפקר' בגע והיא אמנס אינה רלוית בשום פנים
 האם יש מקום להחיר לו חדרגמ"ה ז"ל דגע בע"כ או
 דשתי נשים עכת"ד השאל' ואבא היום להביע סווד' בעזר
 העזר אשר נמאחז אשאל' כמו כן עוד לכל אכשל בדבר
 הלכה זו :

הנה

זה פשוט דשטה היא מומין הגדולים שבגדולים
 דזה מוס גדול יותר מנכפה דלחלקו הקדמונים
 ז"ל אי באיש כופין אותו להוליא ועיין ברמ"א ז"ל ס' קי"ד
 שבכפית האיש כ' שני הדיעות האלו ולא הכריע אמנס
 לענין כפיית האשה כשהיא ייכפת ספק בסימן קי"ז דרגמ"ה
 ז"ל לא תיקן ונזר בכה"ג ועיין בבי"ש ז"ל דרך לגבי דיקו'
 איבא פלוגתא דאיתתא בכל דהו יחא לה משא"כ באיש
 עיי"ש . והנה בהנך דכופין אוחו להוליא פליגי ר"מ ורבנן
 בה' בו מקודס והמל' דר"מ מ"ל דיכול' מ"מ לומר כסבור'
 אני שאחי' יכול לקבל ועכשו' איני יכול לקבל ואכמתי פליגי
 עליו דבכה"ג אין כופין אוחו והלכ' כחכמים ודעת הרמ"ה

ולחלק דאף באלו
 אומדנא לגבי האשה
 ז"היא לוותה שאינה
 דמומין אלו אין
 יותר דהימנינן לה
 ודע דעת הרמב"ם
 ול"מ ששקר בימינה
 יבא אומדנא ורגליס
 כח שרואין אכחו
 הימנינן לה משא"כ
 יש לומר דגם באלו
 י לכל עכ"פ שלא
 ז'אתא בכ"ד יחא
 לא היתה משכמת
 ז' זה ועיין בהג"א
 ז' ד הנכפה כמומין
 ה' הוי מוס מש"ה
 ז'ז בכ"ד יחא לה
 ז'אין בדינו לכפות

אמנם

מה שיש לדון בזה דאחר שמתמא לא ה' אח"כ
 יערי יחוד אין לחוס אח"כ להחמיר משום שנבעלה
 לו אח"כ דכיון דתיכף אחר הכשוין לוחה וקפדה על
 ז'מומ' ה"ת שאין לחוס לקידושין הראשונים אין לחוס כמו
 כן למת שנבעל' לו אחר שכבר ידעה ממחלתו דכיון שקפדה
 תקודם נחבעל הקידושין הראשונים לגמרי ונ"מ אח"כ תחיל'
 זכמ"ס הפוסקים ומכללן הר"ן ז"ל עיין עליסס ואין לדון
 ולחוס אח"כ רק שנתקדש' לו מחדש וכיון דלא הוי עידי
 יחוד הו"ל קידושין בלא עדים דאין חוששין כלל לקידושין
 אף ששייחה מורים וכנ"ל בשס הרא"ס והקדמונים ז"ל
 דעמי' אולם באמת המעיין בפוסקים יראה דגם זה במחלוקת
 שנוי' דלדעת הר"ה וההג"מ ז"ל כל שדרו יחד כאיש
 ז'אשאו א"ל לעידי יחוד דכ"ע ידעו ואן מהדי דנבעל' לו
 ואס אמנס הרא"ס ז"ל בתשובותיו סו' ו' דמה דבריהס
 אלו מהלכה וכתב דדעת יחיד היא המעיין בפוסקים
 האחרונים ז"ל יראה דהשו לדיעה זאת וחקעו בה מסמורות
 ועיין בטוש"ע סו' מ"ג פלוגתתן של הרשב"ה והמרדכי ז"ל
 אי מהני בעידי הידושין עדות ידעי' בלי ראי' עיי"ש